

BABIČKO, DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ...

SBÍRKA ÚVAH OD MLADÝCH LIDÍ

VE VĚKU 14 - 25 LET...

EVROPSKÝ
SBOR
SOLIDARITY

BABIČKO, DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ?

V organizaci Brno for you vidíme smysl v mezigeneračním sektávání. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli požádat o finanční podporu z Evropského sboru solidarity. Od začátku roku 2019 je realizován solidární projekt Babičko, dědečku vyprávěj.

Co projektem chceme říct a jaké akce v rámci projektu jsou?

1. Navštívili jsme základní školu v Brně, Rožnově pod Radhotěm, Slavkově u Brna a České Lípě. Žáci se potkali s panem Leo Žídkem, který jim přiblížil svědectví z pozice bývalého politického vězně.
2. Pořádali jsme besedy v knihovnách, v Rožnově pod Radhoštěm a Slavkově u Brna.
2. Uspořádali jsme soutěž o nejlepší úvahu na téma mezigeneračního setkání. **Úvahy najdete v této brožurce.**

1 / 1

VERONIKA:

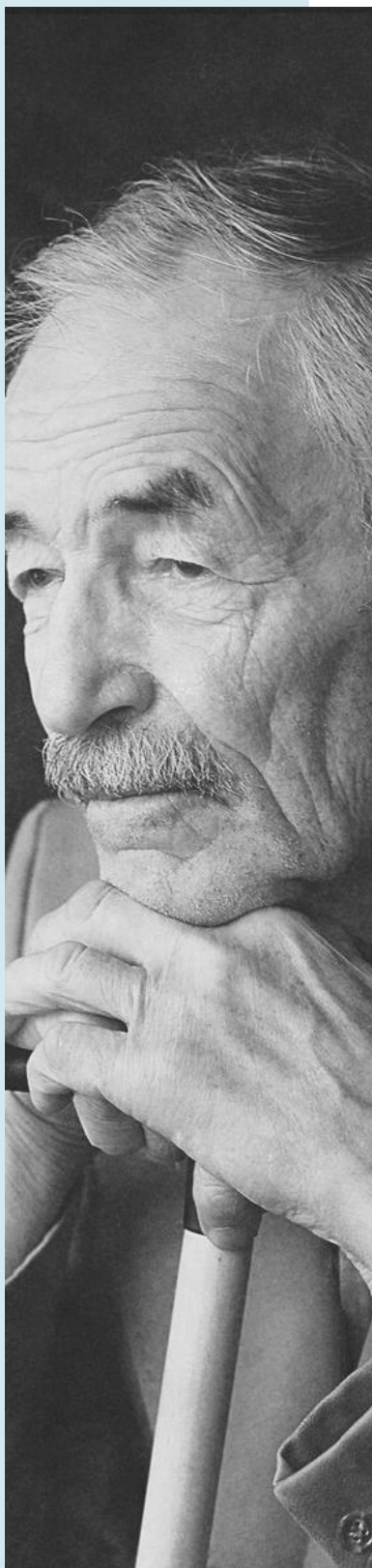
Dědečku, rok 1937, narodil ses, vyrůstal jsi s maminkou, tatínkem a tvými 4 sourozenci v domečku v Nivnici, přežil jsi válku, vyprávíš mi o ní. Už od malička jsi byl zvědavý a riskoval by jsi svůj život pro všechny „záhady“ ..

Dědečku, znám celý tvůj život, od narození až po dnešní den, znám všechny tvoje vtipné příhody, které už ani tak vtipné nejsou, protože jsem je slyšela minimálně 30x, ale vždy se zasměju, protože ty už si ani nepamatuješ, že jsi mi to někdy říkal a já vlastně miluju ten tvůj udivený výraz, když ti řeknu, jak to dopadlo ještě dřív než ty mně. Dědečku, díky tobě jsem tam, kde jsem, od malička jsi byl někým, kdo mi byl vzorem, chtěla jsem být jako ty, byl jsi, stále jsi a navždy budeš můj hrdina, kterého budu obdivovat a budu říkat, že ty jsi byl ten statečný a skvělý člověk.

Dědečku, pamatuju si, když sis zlomil malíček na tvé pravé ruce a nešel jsi s tím k doktorovi, protože přece nejsi žádný srab a teď ho máš krapet křivý. Stálo ti to za to hrdino?

Dědečku, máš můj neskutečný obdiv za všechny ty roky, které jsi věnoval mně, ségře, svým dětem, sourozencům, za to, jak se staráš o babičku, i když už sám nemůžeš. Jsi hrdina a já ti to vždy budu říkat, aby jsi věděl, že jsi a budeš můj vzor číslo jedna, někdo, kým chci jednou být, komu se jednou budu podobat, i když toho nedosáhnou ani zdaleka, můžu se k tomu alespoň přiblížit.

Dědečku, máš můj obdiv za to, jak zvládáš tolik věcí, starat se o pole, o tu spoustu zvířat, které máme, že pořád chováš lásku ke každému tomu stvořeníčku a že jsi milý i na tu hloupou mušku, co ti létá v kuchyni a vlastně jsi nikdy neřekl o nikom nic špatného. Dědečku, to, že se občas pohádáme a vyměníme si pár ošklivých slov ber jako projev lásky, kterou přece musíme proložit něčím pestrým, ne? Dědečku, jsi člověk, kterého budu vždy milovat, ať se stane cokoliv, vždy ti pomáhat, dokud to jen půjde, chci být s tebou, krmit ty chlupaťoučké králíčky, kteří se mě tak bojí a nebo sypat zrní slepičkám, které se nechají tak pěkně hladit. Víš, co bylo moje přání vždy? Abych ráno o prázdninách vstala a šla se podívat ke slepičkám a ty jsi ještě neposbíral vajíčka a já je mohla s radostí vzít a tohle vlastně miluju i teď, láska přetrvávala, stejně jako moje láska k tobě, ta nikdy nevyumizí.

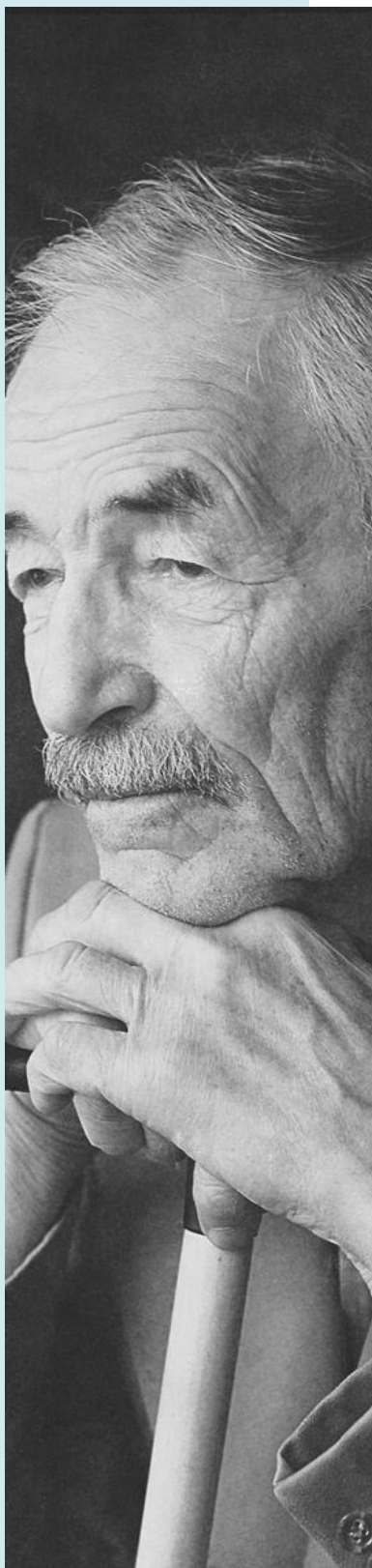
1 / 2

VERONIKA:

Dědečku, jen díky tobě sportuji a i když to bylo občas dost těžký, jsem ráda, že jsem nepřestala a že jsi mě k tomu dokopal, ne tak doslova, ale vždy jsi tu byl a stále jsi, když chci probrat ten zatraceně těžký trénink, nebo když ti chci ukázat moje vysněné fotky ze soustředění, moje sny, moje představy o budoucnosti, vždy jsi tady, jsi tak skvělý.

Dědečku, kolik práce se mnou máš, když občas křičím na všechny kolem a když bych nejradši roztrhala všechny ty vydřené diplomy a podpálila s něma krb, protože tam by byly asi užitečnější. Dědečku, děkuji za to vše, co jsi mě naučil, naučil jsi mě žít a umět se o sebe postarat, naučil jsi mě sádit rajčata, vykopávat mrkev, naučil jsi mě, jak sbírat hrášek, vykopávat brambory, naučil jsi mě poznat, která trnka je dobrá a může jít do kyblíčku na slivovici, za který jsem od tebe vždy dostala 30 korun a věř mi, lepší brigáda není. Co si budem, občas jsem ti vzala pár trnek z tvého kyblíčku, abych ho měla dřív plný.

Dědečku, miluju tvoje pečené brambory, kdo by mi je dělal, když ne ty? A s kým bych v létě večeřela na dvorku a kdo by mi dělal brambory s máslem a se solí a podával mi je z kuchyňového okna na dvůr? Kdo, když ne ty?

2 / 1

TEREZIE:

To, když člověk zjistí, že v mohutných dveřích bývalé stodoly, snad starší než celé půlstoletí, a tak zchátralé, že se jich bojí vůbec dotknout, jsou díry po střepinách a nábojnicích ze šrapnelů, dotkne se ho na nepatrný okamžik sám čas. Kusy mědi a skla na něj nekompromisně dýchnou a vyvolají pocit nervozity, přestože jim chybí srdceryvné výkřiky šílené doby, zdevastovaná země a zbraně, které je proti obyčejné stodole namířily. Jdou ruku v ruce s představou, ne však se skutečným příběhem. Ale neměnné díry o svých osudech nepoví ani hlásku, zatímco ti, co si svištivý let nábojnic pamatují, nenachází slov. Možná by stačilo jen pár otázek a obyčejný poznatek by oplýval něčím, co by se mě mohlo hluboce dotknout, aniž bych zažila jejich čas slávy. Domnívám se, že až teprve správně položená tázání dávají věcem smysl, vůni a hlas. A když přijde to malé postrčení, ta nepatrná nejistota v nevědomosti, odkud jsme to vůbec vzešli. Je nutné se začít ptát každého, kdo je ochotný odpovědět, přestože si třeba není jistý. Jednou můžeme narazit na toho, kdo nám svou jistotu propůjčí. Někoho, kdo jen nebude vyjmenovávat učebnicové odrážky, nýbrž vyprávět příběh. Potřebuji najít osobu, která vyjme můj osobní šrapnel, jenž mě tolik sžírá.

Jsem drzá, a moc dobře to vím. Jdu si pro odpověď přímo, načež se ptám tak dlouho, dokud si nejsem jistá, že jsem docílila porozumění. Proč se bát opakovat se? Nemusím se zdráhat přiznat vlastní chybu, jestliže toužím po jejím napravení a není zbylí, aby mi s tím někdo pomohl. Je třeba pokládat minulosti opovážlivé otázky, vždyť ona se k nám mnohdy chová zrovna tak. Cyklicky se vrací jako roční období a snaží se naše naivní jednání ztrestat stejně, jako se jí to povedlo napoprvé. Je na nás, zda jí to znovu dovolíme. Můžeme jí bezostyšně sebrat chvíli překvapení, aniž bychom to tušili.

Ráda se vracím k jedné historce svého dědečka, jež mi vyvolává úsměv na tváři totožně vřelý jako napoprvé. Jaké to štěstí mám, že si snad nepamatuje, kolikrát mi ji již vyprávěl a dělá to s obdobným zapálením zas a znovu. Kdyby na to přišel, že ji chci pravidelně opakovat, musela bych přiznat, že se mi nic takového nestalo. Díky němu mám pocit, že ta vzpomínka ožívá v paměti jako moje vlastní. Škoda jen, že ho nikdy nenapadlo si to sám ověřit. Zmíní také tolik slov, která jsem nikdy neslyšela a nerozumím jim. Odvíjejí se od režimu, v kterém žil a který ho poslal na různé cesty, aniž by si to sám uvědomoval. Zapomíná, že takové věci nemůže nikdo mého věku brát za vlastní, a přesto bývá popuzený mou nevědomostí. Zdá se mi ale, že je to pouze malá překážka před cílem, který skýtá tolik neobjeveného. Došla jsem však zajímavého poznání, které by jen málokdo čekal.

2 / 2

TEREZIE:

Naší generaci je vytýkáno, že minimálně mluví s generacemi předešlými, přesto, když jsou právě ony konfrontovány, dochází k závěru, že litují svého vlastního nezájmu, kterých se dopustili na svých předchůdcích. Naneštěstí oni už nemají šanci svou chybu napravit, zatímco my ano. Přiznávají, že na příliš dlouho většina zapomněla, jak je důležité pokládat otázky a být vděční těm, kteří projeví ochotu odpovědět. Ti, co přišli před námi, jsou důvodem, kde jsme právě teď, ačkoliv si to častokrát neuvědomí. A my jednou zaujmeme stejnou úlohu. Bylo by dobré zajímat se, proč tomu tak je, a nechat se poučit z chyb, stejně jako z úspěchů. Přemýšlím, kolik legend a přísloví se za tu dlouhou dobu přestala vyprávět. A říkám si, jestli to právě není ten důvod, proč si tak málo rozumíme a proč přestáváme poznávat svět, do něhož jsme se narodili. Najednou to můžeme spatřit. Jsme si mnohem vzdálenější než ti, ze kterých jsme vzešli. A co když ty další nenapadne, že si jsou vůbec podobní?

Člověk by se snad neměl učit jen ve škole, od učitelů a z encyklopedií. Cítím, že všude okolo nás se povalují opuštěné šrapnely, a nikdo o ně ani pohledem nezavadí. Co by nám jednoho dne mohli ukázat, až přestanou být netečními? Možná to někdo ví, nebo alespoň tuší, ale sám od sebe nepoví ze strachu, že nebude vyslyšen. Ochuzujeme hlavně sami sebe. Zdá se mi příliš jednoduché odhodit tuto možnost poznání a nikdy se o ni ani nepokusit. Těžko se totiž napravuje, a ještě hůř přiznává, že jsme kdysi měli udělat něco, čemu jsme se celou dobu vyhýbali.

Střet se stářím je pro mladé lidi zdrcující. Popírá všechny jejich ideály, které mohou pramenit z myšlenky, že to dobré trvá věčně. Nemusí si nikdy všimnout, že až teprve s přibývajícím věkem jejich příbuzných mohou vyplavat na povrch myšlenky, cíle a ztráty, které byly dosud pohřbené velmi hluboko. Možná je k mlčení donutily okolnosti jako strach z vyřknutí pravdy, či obava z nepochopení. Neboť čeho se může vypravěč bát více než nedorozumění? Proto možná raději mlčí a velebí se v chabé jistotě, že když něco nebude vysloveno, budou zároveň v bezpečí od špatné interpretace. Uvědomme si, že taková sdělení nemusí být vůbec jednoduchá a potřebují svůj čas a místo. Ale vyvarovala bych se jejich vynechávání. Domnívám se, že trpělivý posluchač může být případný lék na hluboké rány. Tudíž z toho netěží jenom ten, který se snaží něco dozvědět, ale když nechá rozpomenout a znovu zhodnotit vypravěče jeho chování, či jednání společnosti může pomoci jen svým pouhým zájmem o dané téma. Je až neuvěřitelné jak zájem dokáže posunout mezilidské vztahy.

2 / 3

TEREZIE:

Mám dojem, že když nasloucháme pozorně, můžeme se jednoho dne stát tím, kdo předá myšlenky a touhy našich rodičů, prarodičů a všech osob, které se v příbězích nesou, dalším, kdo nám bude chtít naslouchat. Sami se jednou ocitneme v rolích těch, kteří budou vyzváni, aby vyprávěli. Na tuto roli bychom se měli připravovat. Měli bychom se naučit odpovídat na otázky s otcovskou trpělivostí, stejně jako to mají dnes ti, kteří čelí našim dotazům o věcech, jež jim jsou absolutně zřejmé, protože jim byli svědky.

Věřím, že každý má sám v sobě schovaný byť jediný šrapnel, který se zarývá velmi hluboko a hledá svůj původ. Chci doufat, že snad každý nalezne alespoň nepatrnou ochotu poznávat i tak nmoderním způsobem, jako je dialog se staršími. To, co z těchto konverzací občas vyjde je nepopsatelné a nalézám tak často další zapomenuté šrapnely, které jsem ještě nestačila probádat. Tak tedy zformulovat si otázku teď, nebo až potom? Myslím, že obojí. Neboť za mě pravá konverzace nezačíná pozdravem, nýbrž otázkou. A bude jich ještě mnoho.

3 / 1

ROBERT:

Má babička byla narozena v éře Adolfa Hitlera, což není úplně příznivé období pro dospívání, když jste Romka a „všichni vás nenávidí.“

Ano použil jsem výraz nenávisť, mohl jsem použít také opovržení, strach, hlad a bezmoc. Podle jejího vyprávění sbírali šlupky od brambor, hrabali se v odpadcích, kradli z pole, aby měli alespoň jedno až dvě jídla denně. Třáslí se hrůzou, že je někdo uvidí, jak cpou odpadky, špinaví a poníženi.

Báli se, že je pošlou do koncentračního tábora. V té době neměli informace o koncentračních táborech jako my dnes, ale ve vzduchu bylo cítit jemný závan spálených dětí, šeptání naříkajících matek a umlácených stařešinů, které varovali každého ať se tomuto místu vyhne. Otázka zní kde. Nemáte nárok být v lese, ve vesnici? To je dobrý vtíp. Ve městě? Čistá sebevražda.

Nemáte nárok na existenci, ale přesto existujete. Lidi vás mohou kdykoliv ubít k smrti, protože se jim rozbila váza a oni si potřebují ulevit, jestli ublížíte bělochovi, znovu jste o krok blíže ke smrti. Je zajímavé, že kolik toho člověk snese, jak nás pud sebezáchovy žene naivně dopředu za lepšími vyhlídkami. Je zdokumentováno mnoho případů, kdy se zajatci koncentračních táborů vrhali na ploty, kde vedl elektrický proud, aby dostali ránu a následně zemřeli. A tady se k tomu dostáváme. Rozdíl mezi zvířetem a člověkem. Zvíře by sebevraždu nikdy za takových okolností nespáchalo. Moment, kdy si ovdovělá žena, která přišla i o dítě, mrznoucí někde na Sibiři, nahá, ostříhaná do hola, bita a poflusaná tohle všechno uvědomí je konec. Oproti zvířatům máme schopnosti si uvědomit naši existenci, jestliže začneme pochybovat o hodnotě existence jako takové dostaví se ten vzácný moment. Moment, kdy ženy skáčou na proudem nabitý plot.

Ale i přes to všechno napáchané zlo se miliony lidí hrdě hlásí k nacionalismu. Jsou vedeny hodinové pochody, kde rodinám z mé zkušenosti tuhne krev v žilách. Nevím jestli jste zaznamenali žhářský útok ve Vítkově, kde byli tři děti popáleny, jedna z nich se jmenuje Natálie, 80% jejího těla bylo popáleno a byla v ohrožení života, nehledě na to, že i po stabilizaci trpěla pro nás nepředstavitelnými bolestmi, a to neměla ani pět let. Její rodiče byli traumatizováni, její matka byla na pokraji zhroucení, jelikož byli bez domova se třemi nemocnými dětmi s domněnkou, že o jedno z nich přijdou. Naštěstí jim bylo pomoheno, ale zdravý a šťastný jejich dětí jim už nikdo nevrátí. Pachatel byl zadržen a odsouzen na 13 let.

3 / 2

ROBERT:

Dovolte abych vám představil další případ, který se stal na Slovensku. Policista vešel do romského domu, kde zabil tři muže, poranil další dvě osoby. Dřív než se dostanu k tomu, na kolik let byl odsouzen prosím zamyslete se kolik let by měl tento muž dostat, hleďte na svoje svědomí a převážně okolnosti, že málem zemřelo pět lidí a dva z nich jsou traumatizováni až do konce života.

Devět let.

5. na 6. srpna se mladý Rom vloupal do domu starší dvojice, s úmyslem krádeže. Dvojice se probudila a začal boj, Rom dvojici zabil, což je stejně příšerné jako případ, který jsem před chvílí zmiňoval. Teď se zeptám znovu, jaký trest byste tomuto muži dal/a? Je to SKORO obdobné, žádný post-traumatický šok pro svědky, žádné ublížení na zdraví dalším dvěma osobám sledující, jak jejich protějšky umírají a k tomu o jednu vraždu méně. Opět nechám chvíli na přemýšlení.

Dvacet let a zvažoval se i výjimečný trest. Zajímavé, že. Osobně si myslím, že mladý Rom si tento trest zaslouží, ale očekával bych stejný přístup. Velice doporučuji i justiční řízení v Americe. Možná si nejste ještě jistí, co tím chci říct. Člověk by očekával, že jsem se od starší generace něco naučili, že není etické a ani v ničím zájmu využívat moc dominantnější skupiny (majority) proti slabším článkům. Nechovejme se k sobě hůř než zvířata, když máme v sobě potenciál konat dobro. Máme dar cítit, vnímat a milovat. Hlavně milovat. Ale i přesto je tu tolik nenávistí. Můžeme nenávidět, kvůli nedostatku znalostí, protože neposloucháme druhé lidi, nesnažíme se vyslechnout důvod, proč činí tak jako činí.

Naši prarodiče a praprarodiče byli svědky a oběťmi nejhrůznějšího zvěrstva v historii světa, 18milionů zabitých lidí. Tím, že porozumíme minulosti zabráníme tomu, aby se znovu opakovala. A není to zas tak těžké, stačí jen naslouchat utrpení těch, kteří nás milují, našim otcům, babičkám a pradědům.

4 / 1

NIKOLA:

„Babi, pojď se podívat. Mám novou hru,“ tahala malá Barunka s nadšením svou babičku do svého pokojíčku. Jak by mohla její babička odmítnout. Barunka je přece nejmladší a nejmilovanější vnučka. Někdy ji rodiče však až příliš rozmazlovali. Jen co vešli do růžového pokoje plného plyšáků a nejrůznějších hraček, přitáhla Barunka babičku k sobě na postel a do ruky vzala tablet. „Babi, dívej. Tady mám svého mazlíčka a toho krmím, dávám ho spát a hrajeme si spolu,“ vyprávěla o nové hře šestiletá dívka. Babička nestačila žasnout. Tohle, že má být nová hra?! Rozhlédla se po pokoji. Opravdu byl zaplněný všemi možnými hračkami – od panenek Barbie, které měly vlastní auto, dům i koně, přes dívčí lego a plyšáky, až po nejnovější stolní hry pro děti. Ani jedno však Barunce nepřípadalo zajímavé od doby, co před půl rokem dostala k narozeninám vytoužený tablet. Od té chvíle se od něj nemohla odtrhnout a trávila na něm veškerý volný čas.

„Na babi, zkus to. Nakrm ho,“ vrazila tablet stařence do ruky. Ta na něj však jen nechápavě koukala. Z displeje na ni hledělo jakési monstrum připomínající křížence psa a kočky. „Víš Barunko, tohle já neumím,“ vrátila jí babička tablet. „Ale babi, vážně to nic není, však jste si s tím taky museli hrát taky ne?“ nenechala se odbýt dívka. „Víš Barunko, my si hráli trochu jinak, když jsem byla v tvém věku. Domluvíme se s maminkou, dojdete ke mně zítra a já ti ukážu hračky mého dětství, jestli budeš chtít,“ mluvila na holčičku, ale ta jen zamyšleně hleděla na zvířátko a krmila jej. „Jo, ok babi. Tak zítra dojdeme, ahoj. Marty potřebuje papat,“ bezmyšlenkovitě odpověděla.

Na druhý den se přeci jen Barunka odtrhla od tabletu a přišla na návštěvu k babičce. Ta už měla přichystanou velkou krabici s hračkami, kterou našla na půdě. Barunka se v ní začala přehrabovat a vytahovala jednu věc po druhé. Když vyskládala celou krabici a kolem se válely nejrůznější hračky, jen zklamaně řekla: „A to je jako všechno? S tím jste si hráli? Vždyť je to na nic. Tady to auto nejezdí. Medvěd má natrhlý ucho. Meč nesvítí. A ty hry? Co to je? Jak se to hraje? A nic z toho není na elektriku. To je na houby. Hračky na nic.“ A začala je znovu házet do krabice.

4 / 2

NIKOLA:

Opatrně Barunko,“ chytla ji babička za ruku, ve které měla zrovna medvěda: „možná nic z toho není na elektriku, ale v naší době byly hračky vzácné a často měly své příběhy. Třeba tohohle medvěda jsem dostala k desátým narozeninám a tatínek kvůli němu musel chodit pracovat přesčasy, aby mi ho mohli koupit. Možná už není nejhezčí a ty máš určitě pěknějšího, ale pro mě má velkou cenu.“ Vzala medvěda a objala ho. „No dobře, a co je tohle divný lego?“ nedala se Barunka. „To je Merkur, tvůj děda na něho stál dlouhou frontu celý den, aby si ho mohl koupit. A pracoval rok na skládce, jen kvůli téhle krabici,“ klidně jí odpověděla babička. „A než se Barunko stihneš zeptat, tak ten meč je jenom ze dřeva. Tvůj pradědeček ho vyřezal tvému dědovi a on si ho pak ozdobil. Autíčko je natahovací. Tady ho natáhneš a ono jede. Vidiš?“ A autíčko se opravdu na kousek rozjelo. Barunka nechápala. Vždyť nemá baterky, ani dálkové ovládání. „A tohle je jedna z prvních panenek Barbie. Dovezla mi ji moje sestra ze zahraničí, kde byla na nějakém pobytu,“ ukazovala ji panenku, která se od dnešních Barbie značně lišila jak oblečením, tak celkovou vizáží. „No a tohle byl největší trend naší doby. Káča. Koukej,“ babička káču roztočila.

„Babi to je dobrý. Ty hračky jsou sice divný. A ta panenka není tak pěkná, ale ty si jich asi fakt vážíš. Nechápu teda jak jste to mohli bez tabletu a internetu zvládnout, ale jo dobrý,“ řekla se zvláštním pocitem dívenka. Ještě chvíli si povídali o dalších hračkách a hrách, které babička hrávala.

Doma se pak Barunka rozhlédla po pokoji. Měla těch hraček opravdu hodně. Zadívala se také na velkého bílého koně. Objala ho. Tohle byl její „medvěd“, první plyšák, kterého dostala. Celý večer pak přemýšlela o babiččiných hračkách a na tablet si ani nevzpomněla.

5 / 1

NATÁLIE:

Dnes mě napadla otázka: „Jaké to asi bylo dříve?“ Byly telefony? Mohli všichni chodit do práce? ... Myslím si, že to bylo velmi jiné, ale nevím, jestli je to pravda....

Můj prapraděda byl v 1. světové válce. Jelikož byl nasazen v lednu, musel jít mezi prvními. Když bojoval, tak ho zajali....Převáželi do různých táborů, až nakonec byl převezen do Ruska do Vladivostoku...Po celou dobu v táboře byl nucen pracovat.Po skončení války musel v táboře pracovat zadarmo...dnes by NIKDO zadarmo nepracoval!!!

Proto se rozhodl utéct...Musel jít takovou dálku pěšky....Dnes bychom si to ani nedokázali představit, protože máme auta....Doma přemlouvali praprababičku, aby si vzala jiného muže....A tak se stalo, že jednoho večera se prapradědeček dostal konečně na Nedašovsko.....První dny zjišťoval bez vědomí ostatních lidí z vesnice, jestli si jeho manželka za tu dobu nenašla jiného muže....byl rozhodnutý, že kdyby ano, tak by odešel pryč...Po pár dnech zjistil, že jeho manželka na něho pořád čeká.....čekali by dnes na sebe mladí lidé takovou dobu? Proto se rozhodl s ní setkat.

Praprababička i s dědečkem byli velmi šťastní z toho krásného setkání a o 9 měsíců později se narodila moje prababička Anna....Prababičko Anna se narodila jako poslední ze 6 dětí...V té době se žilo takovým způsobem, že co si vypěstovali, to měli. Než šla prababička do školy, musela jít na Kaňúr pro mléko, protože tam měli chlév....no to je pěkně daleko.Žila v takové době, kdy si nemohli koupit ovoce ani zeleni v obchodě! Dnes to bereme jako samozřejmost! Když se zabil dobytek, museli odevzdat větší část státu....Nemohli si všechno nechat....já si myslím, že to byla asi s tou politikou těžká věc...Téměř stejná doba pokračovala, když se moje prababička vdala. Měla velmi hodného manžela, s kterým se měli i přes tehdejší krušnou dobu velmi dobře a měli se rádi.

Důkazem toho je 9 dětí!!! Moje prababička byla prý velmi hodná žena. Z vyprávění si myslím, že doba, ve které žili moje praprarodiče, nebyla ale vůbec jednoduchá. V dnešní době žijeme ve stresu, ale vůbec si neuvědomujeme, že máme všechno dostupné v obchodě....v tehdejší době žili ještě ve větším stresu než my? ! Přece byla někdy neúroda....nebylo jídla, nebylo lehké vyjít ze zásobami jídla pro rodinuneuvěřitelné. Dnes se rodinné problémy většinou řeší rozvodem.

6 / 1

LUKÁŠ:

Co vlastně člověka činí člověkem?

Když jsem se zeptal své babičky, co si myslí, že v životě dokázala, odpověděla mi: neměla jsem vyšší vzdělání, ale pouze základní, a to proto, že v České republice vládl komunistický režim.

Zamyslel jsem se nad tím: komunistický režim? Co kdyby si lidé v dnešní době nemohli dodělat vysoké vzdělání jen proto, že jim to někdo zakázal? Neuvažuje nás nad tím víc podobným způsobem jako moje babička?

Protože pravdou je, že člověk v dnešní době má vše, nač si jen vzpomene a neváží si toho..... nedokáže si totiž uvědomit, že dříve to tak nebylo.

Lidé k sobě měli větší úctu a jeden druhému pomáhali....máte na to stejný názor? Lidé v dřívější době se uměli lépe zabavit, dnes se lidé většinou baví jen pod vlivem omamných látek...

Myslíte si, že je to tak správné? Já myslím, že dnešní doba má své výhody, ale také nevýhody. Mezi nevýhody patří i strach ze znečištěného ovzduší, které způsobuje moderní mechanika, auta, letadla, elektrárny a mnoho dalších věcí.

7 / 1

KRISTÝNA:

Každá babička umí ty nejlepší buchty, když k ní přijedete, světničkou voní domácí svíčková, uplete teplé ponožky na zimu nebo uháčkuje hračku pro vnouče. Je tu zkrátka vždy pro vás a srdce má na rozdávání. Jenže zkusili jste se někdy své babičky zeptat na to, jaké měla dětství? Kde pracovala? Co za život viděla? Mnohdy totiž odkryjete tu nejobsáhlejší knihu, kterou je právě její život, jež sám píše příběhy smutné i veselé. Všechny jsou tu ale od toho, aby tvořily daného člověka, navazovaly na sebe a vytvářely tak každý list neopakovatelným.

Představte si knihu, která se krčí v koutě plná zážitků a nikdo ji nečte. Za ty roky se vazba rozdělí, listy zežloutnou a nakonec upadne v zapomnění. Je proto škoda nechat tu babiččinu napospas osudu a nevyslechnout si její řádky. Sám život píše velice poutavě a lze si z něj vzít ponaučení. Když necháme starší generaci vyprávět mladší, je to perfektní kontrast. Vnoučata neznají některé věci z dob prarodičů a naopak, což je skvělé téma k diskuzi. Historie by se neměla zapomínat, měla by se dál šířit stejně jako příběhy, které dalším vyprávěním pokračují, zanechávají v nás na daného člověka další vzpomínky, pomáhají nám proniknout pod jeho dosud neobjevenou slupku a učí nás porozumění skrze generace.

Když se zeptám svojí babičky na její dětství, vypráví mi o krásných vzpomínkách, kdy s rodinou na venkově každé léto se západem slunce dávali seno do kopek a jak krásně vonělo sluncem i letním dobrodružstvím, že si v tu chvíli vždycky připadám, jako bych byla součástí tohoto příběhu, jako bych tam tehdy opravdu byla s nimi a cítila tu vůni i šustění sena také. Pamatuje si i jednu mrazivou vzpomínku z válečné doby, kdy byla hodně malá, mohla mít tak tři roky a maminka jí před spánkem říkala, aby nezapomněla, kde má botičky, kdyby v noci museli utíkat. Vzpomínka, která je tak silná, že si ji zapamatujete po celý život i z tak útlého věku. Když jsem ji slyšela poprvé, došlo mi, že někdy řeším malicherné maličkosti a jak to muselo být těžké. I takové vzpomínky patří k životu a tím, že je předáte dál, dáváte té budoucí generaci možnost, aby se už nic takového nemuselo opakovat.

7 / 2

KRISTÝNA:

Stačí se jen ptát, nehledě na to, že to každého seniora velice potěší, když se zeptáte na něco o jeho životě. Spousta lidí ve stáří zůstává sama a nemají si s kým popovídat. Mnohdy potkáte stařenku nebo staříka na ulici, kteří jsou i tak pozitivně naladěni a úplně vidíte, jak se rozzáří, když se s někým dají do řeči. Zkuste proto po přečtení mé úvahy někdy zastavit v dnešní uspěchané době, odvrátit zrak od mobilu na autobusové zastávce a popovídat si se starým člověkem.

Zeptat se, jaký je ten jeho životní příběh a nechat ho, aby pokračoval. Možná za pár let bude stejně tak známý jako lidové pohádky, které se dříve povídali mezi lidmi z vesnice do vesnice, a i když přešly stovky let, zná je každý.

8 / 1

JANA:

Občas přemýšlím nad tím, jak dřív žili naši prarodiče. Zajímá mě, jestli byl život lepší a jednodušší než teď. Měli stejné, jiné, nebo podobné starosti jako dnes my? O takových věcech jsem si ráda povídala s mými prarodiči... Vzhledem k tomu, že už nemám žádné prarodiče, jsem se rozhodla čerpat z knihy, kterou napsal můj dědeček...o dobách svého dětství a dospívání. Lišily se hodně podmínky pro bydlení od těch dnešních? To já bohužel posoudit nemohu, protože bydlím s rodinou ve starém domě a já už jsem sedmá generace. V takovém starém domě se to od dnešních moderních domů hodně lišilo. Domy byly podélné a obvykle byl součástí i chlév. Někde měli chlév dřevěný, roubený, jinde stavěný z kamene. Až těsně před 2. světovou válkou se stavělo z cihel. Každý ale dbal na to, aby chlév byl teplý, aby dobytku nebylo zima, protože pak by trpěl a neprosplával. I my máme součástí domu chlév, sice už v něm nemáme dobytek, ale není to tak dávno, co se tam ještě chovaly krávy.....dovedete si představit, že byste měli součástí domu chlév a chovali v něm zvířata?

Největší místností v domě byla „izba“. Tam se žilo celý den, tam se jedlo, spalo a velmi často i pracovalo. Třetinu zabírala pes s kamny. Co myslíte, vyměnili byste radiátory pod okny za pec a kamna? Obvykle byly dvě okna v čele a jedno na dvůr. Stůl v čele uprostřed, nebo v rohu a podle zdí lavice, v lepších rodinách i dvě židle. Pod kamny byly lavice širší, na těch vždy někdo spal. Stropy byly dřevěné na silných hoblovaných trámech. V lepších chalupách dřevěné podlahy, většinou z jedlových prken. V každém domě viselo hodně svatých obrazů, v čele kříž a u dveří kroupenka, která se nikdy neužívala. Obvykle aspoň dvě postele masivní, vystlané peřinami až skoro po strop. Na trámu nad postelí byly dvě krůžky pro plachtovou kolébku. Skříně ani šatníky nebyly, jediné truhla, ve které si nevěsta přivezla výbavu. Když nebylo místo v izbě, byla truhla v komoře. Pec bývala prostorná, protože tam spalo až pět děcek....myslíte si, že byste raději spali na peci než v posteli? A nebo byste si to chtěli někdy aspoň zkusit? Na kamnech se sušilo prádlo, plachty, šaty, v zimě papuče. V trůbě od kamen se ohřívalo jídlo, zapékaly zemáky, a někdy i pekly buchty. Tak co? Dali byste si raději jídlo udělané v trůbě od kamen, nebo v dnešní elektrické? Zapřemýšlejte, jestli prádlo uschne líp na peci nebo na radiátoru....Tyto izby měly skoro stejné vybavení v celé dědině. Akorát hospodyně chtěly na okna co nejjemnější firhaňky a hospodáři pěknou petrolínovou lampu, aj když v ní svítí jenom podklobůček. Ta musela viset nad stolem.

8 / 2

JANA:

Když přišla zima, muškáty sa z oken sklídily a okna se zateplila. takové malé polštářky se dávaly, aby netáhlo.....V postelích nebyly matrace ani slamníky. Sem se dávala rezná sláma cepovica, obilí mlácené cepama, aby sláma zůstala rovná, nepomrvená....Měnila se aspoň 2x za rok, až ta minulá byla hodně sležená...Prostěradla nahrazovaly rezné plachty z domu tkaného plátna. Myslíte si, že byste se dokázali vyspat na slámě? Nikdo se nepřezouval, jak si obul boty ráno, nosil je až do té doby, než šel spát, takže hospodyně měly co dělat, aby aspoň jednou týdně dlážku vydrhly. Stěny se bílily vždy ke svátkům velikonočním a vánočním a to jen čistým vápnem, snad přidáním špetky modré, nebo zelené barvy. Když se vylíčili stěny v celé chalupě, vydrhl se strop, umyly se obrázky, pak se líčila i zem a to rozředěným kravincem. Dovedete si představit, že byste doma líčili podlahu rozředěným kravincem? I když to nebylo zrovna hygienické, ale dělali to všichni, a bylo to pěkné. Tím se také zpevňoval povrch hliněné podlahy. Na zametání stačilo březové koště, až později přišly metly rýžové, tedy – kdo na ně měl?...

Obyčejně proti izbě byla komora, to byla nejvyužívanější místnost. Ti, kdo neměli sklep, tu skladovali zemáky, řepu, zeleninu a ovoce. Za dveřmi stála můčnica na mouku a šrot. Obilí se skladovalo většinou na hůře. Komora byla i takovým skladem všeho, co se v domácnosti potřebovalo....po stěnách visely různá řešeta, starší šatstvo, různé nástroje.....když nebyl výlez na hůru ze síně, určitě byl z komory, aby moc nezavazal schod, nebo žebř...Síň povětšinou tmavá s udusanou hlinou jako podlaha byla jakýmsi centrem domu. Co si myslíte, že je dneska centrem domu? Je to stále síň nebo nějaká jiná místnost? Obyčejně v ní byly troje dveře. Ty nejlepší do světnice čili izby. Trochu horší do komory a ty nejhorší do kuchyně, protože ty nejvíce trpěly. Tam se nosilo dřevo, spravovaly nápoje pro dobytek, když byla velká zima i dřevo se tu štípalo. I sebevětší kuchyň byla vždy malá, protože třetinu zabírala pec a šporák.

Mimo to tam byla spousta náčiní a nářadí....někde měli i kůžek – ohniště, kde vařili na otevřeném ohni. Troufli byste si doma v kuchyni vařit na otevřeném ohni? Tady byly železné hrnce – rendlíky na železných nožkách.. K tomu různé pohrabáče, pokrývky na hrnce z čedice. Byly tam i železné vidlice na přemísťování hrnců. Této kuchyni se říkalo černám, tam se nikdy nebílilo..... V některých chalupách byly sporáky pouze z cihel, v těch nejnovějších už obkládané kachlem.

8 / 3

JANA:

Přibyly i almány na náčiní a nádoby. Na každém dvoře, naproti chlévským dveřím bývala velká kopa hnoje, který se vyvážel na pole, buď v zimě na saních a zvlačkách nebo skoro na jaře, většinou pod zemáky. Koňáci si vozili na vozech, kravaři na kárníku. Dvoře nebyly dlážděné, takže bláta na nich bývalo dost, až moc. Vy byste určitě nechtěli bydlet někde, kde byste mívali na jaro a na podzim velké louže bláta, že?

Skoro v každé chalupě byla stodola, velikosti taková, aby do ní vešla všechna úroda. Menší měly mlat a jeden přístodolek, větší přístodolky dva, zvláště velké měly i dva mlaty. Sedlák musel totiž počítat s tím, že úrodu obilí bude do mlácení skladovat ve stodole, na což se používalo horní patro nad mlatem. Kolik si myslíte, že se asi urobilo obilí za rok? Právě stodoly se dělaly vzdušné, aby se nic nekazilo.

Obvykle za chalupou bývala zahrada...ta byla velká a pěstovala se tady zelenina. Především zde rostly velké ovocné stromy. Ovoce bylo hlavním zdrojem vitamínů, konzumovala se za syrova, sušené (křížaly, krajanky), vařené (povidla), kvašené (burčák), destilované (pálenka)...Ovoce nahrazovalo dnešní pochutiny obohacené cukrem. Dali byste si raději ovoce než tatranky a podobné sladkosti? Já si myslím, že dříve naši prarodiče žili zdravěji než dnes žijeme my. Místo sladkého cukroví jedli zdravé ovoce.

A také když byli všichni ve světnici, byla celá rodina pospolu. To se mi na starých chalupách líbí nejvíce. Ne jako dneska, že je každý ve svém pokoji a kromě jídla se skoro vůbec nevidí.....

Zajímá by mě názor ostatních na dřívější chaupy a jak často se vidí rodina dnes?

9 / 1

JAN:

Venku pomalu nastává jaro. Stromy začínají pučet, ptáci zpívají a sluníčko den ode dne více a více hřeje. Dívám se z okna ven a říkám si, že dnes půjdu navštívit svého dědu do domova pro seniory. Doufám, že si na mě tentokrát vzpomene. Navštěvuji ho docela často, ale protože je už hodně starý, pořádně zapomíná. Chodím za ním rád, někdy má totiž světlé chvílky, a to pak vypráví neuvěřitelné historky ze svého života. Nejzajímavější jsou ty z jeho dětství.

Nedávno jsem do školy psal práci o Vojtěchu Martínkovi, ostravském novináři, středoškolském profesorovi a spisovateli, a podrobněji jsem zkoumal kořeny a historii jeho rodu. Napadlo mě pokusit se o podobnou věc i u mé vlastní rodiny. A kdo by mi mohl nejvíce pomoci? No přece nejstarší člen naší rodiny, děda Josef, za kterým teď jdu. Je mi ale jasné, že si děda na dobu, kdy byl ještě dítětem, jen tak nevzpomene. Proto jsem včera večer doma prohledal krabice s fotografiemi a různými upomínkovými předměty, a pár dnů předtím navštívil Uherské Hradiště, kde prožíval své dětství. Udělal jsem pár fotek a teď jsem moc zvědavý, zda se mu při pohledu na ně něco vybaví.

Ponořen v myšlenkách vstupuji do starší budovy, ve které dožívá své životy mnoho lidí, především ti, kteří se už o sebe nemohou sami postarat. Sestřička mě vede k pokoji, kde bydlí můj děda. Lehce zaklepu a opatrně vstoupím dovnitř. Představím se dědovi, který si na mě samozřejmě nepamatuje, ale i tak mi říká, ať si sednu. Chvíli se bavíme o zcela nepodstatných věcech, jako třeba o počasí a o tom, co měl dnes na oběd. Nedá mi to a za chvíli vytahuji fotografie, které jsem si doma předem připravil.

Hele dědo, říká ti to něco?“ a podávám mu ty fotografie do rukou. Děda si je vezme, zprvu žádná nebudí jeho pozornost, ale najednou se na jednu dlouze zadívá. Napřed nevěřičně kroutí hlavou, když tu mu nečekaně zajiskří oči a on se zasní: „...to je přece naše ulice v Uherském Hradišti a tady konzum U Nováků..., to muselo být pořízené ještě za války s Německem. Pamatuji se, bylo to někdy v dubnu, snad dopoledne, obloha krásně azurově zbarvená. Pojednou jsem uviděl na obloze několik letadel letících směrem od Kunovic ve směru někam na Velehrad. Byly asi ve výšce 3–4 kilometrů a stříbřily se na obloze. Určitě to byly ruské dvoumotorové lehké bombardéry PE 2 s dvojitou směrovkou. Ve směru na cukrovar a nádraží se od letadel odpojily jakoby bílé padáčky, které letěly rychle a přímo dolů. Byly to ale bomby.

9 / 2

JAN:

Vzápětí se ozývaly silné detonace, a tak jsem pelášil domů. Matka byla na nákupu v obchodě U Nováků, který byl přes ulici dál při hlavní cestě. Chalupy se tehdy před zloději nezamykaly tak jako dnes. Klíček od našeho baráčku byl zastrčen zevnitř dveří. Vběhl jsem rychle dovnitř, zavřel za sebou vstupní dveře a otevřené okno v kuchyni zavřel. To je však neměl dělat, poněvadž se na mě tabule skla tlakem vzduchu vysypala. Matka, která po náletu přispěchala, na mě bouchala, ale klíček ve dveřích nebyl. Tlak vzduchu jej totiž vyrazil ze zámku, a proto ležel tři metry dál v síňce na zemi. Říkala, že jak to začalo bouchat, skočila v pudu sebezáchovy přes pult. Střecha obchodu byla očesána až na trámy, všechna okna i skleněné výlohy byly vybité, protože naproti přes silnici asi osm metrů dále, spadla do trávy zbloudilá bomba určená pro cukrovar, či nádraží. Šel jsem se tam pak podívat. Kráter byl od bomby široký asi jeden a půl metru a hluboký asi šedesát centimetrů, jakoby ho zbudoval obrovský mravkolev. Mezi okrajem silnice a kráterem byl okop, který vybudovali Němci pro své vojáky. Hluboký až po pás, tak pro jednoho, který když se sehnul, mohl se přikrčit do vykopaného výklenku v okopu. To tehdy udělal při tom náletu vozka, který svého starého strakatého šedáka s povozem nechal stát na silnici před obchodem

U Nováků. Sám zjevně vlezl do okopu a zabilo ho to, když bomba bouchla prakticky pár metrů od něj. Asi se neschoval, či už nestačil – kdož ví. Viděl jsem jen, jak z jámy vybírali lopatkou mozek, když jsem do ní nahlížel, mrtvého museli odvézt už dříve. Jen na kostkované dlažbě stále ještě ležel zabitý kůň, od něhož vytekla pěnivá kaluž krve. I okolní domky měly vybitá skla v oknech

a střešní tašky očesané. Také naše střecha, i když byla 200 metrů vzdušnou čarou od místa výbuchu vzdálená, měla několik tašek vysunutých. Podle toho, co se tehdy říkalo, tak to byly tzv. vzduchové bomby asi 40-50 centimetrů dlouhé. Vzpomínám si, jak na ulici vezli na voze jakéhosi zabitého, pak zase raněného, který seděl na vozíku a tupě zíral před sebe.

V cukrovaru, jeho okolí a u nádraží bylo zabitých asi dvacet. Mého spolužáka Hánu to také zabilo. Se svým starším bratrem prý vlezli do okopu v poli za cukrovarem. Starší, stojící, vyvázl bez úhony, mladšího, přikrčeného ve výklenku, si našla střepina. Když jsem před lety hovořil se svým vzdáleným bratrancem, říkal mi, že se za války jednu dobu skrýval u tety, která bydlela kousek pod námi. Jako devatenáctiletý utekl z totálního nasazení v Německu. V ten den bombardování prý houkaly sirény, což já už nepamatuji. On byl tehdy zrovna u zubaře, který měl postavenou ještě neomítnutou vilku. Ta stála na poli opodál u cesty, asi patnáct metrů dál od zmíněného kráteru.

9 / 3

JAN:

V ordinaci řekl dentistovi, ať jdou do sklepa, aby to nepodceňoval, že to zná z Německa. A udělali tehdy dobře, neboť ordinace byla kompletně rozbitá, a kromě vozky by asi přibyly další oběti. Před cukrovarem se shromáždilo velké množství lidí, sedláci s vozy, domkaři s vozíky... ženské tahaly hlídkujícího vojáka za rukáv, ať je pustí dovnitř závodu, že si vezmou cukr. Mluvílo se totiž o tom, že Němci chtějí vyhodit cukrovar do povětří. Voják lidi nakonec pustil. Můj otec měl tehdy zlomenou klíční kost a ruku v sádře, když předtím spadl z jízdního kola na dlažbě na silnici v Uherském Hradišti, když mu praskla vidlice. Byl také v cukrovaru se svou sestřenicí a s vozíčkem. Doma pak povídal, jak utíkali při bombardování do polí a ryli nosy do hlíny. Usuzovalo se, že Rusi z výšky viděli shluk lidí a asi si mysleli, že to jsou německé jednotky a začali bombardovat. Bratranec však mínil, že smyslem bombardování bylo poškodit cestu na Brno a tím ztížit Němcům ústup. Co bylo pravdou, to, ono, či obojí – kdo ví! Jedno je však jisté, mezi lidmi pak bylo velké množství cukru. Sám jsem viděl rozbitou dřevěnou krabici plnou cukrových kostek v příkopu a nikdo si ji nevšímal. Jen my jsme ho měli doma přes metr... “ rozesmál se děda.

Celou dobu, co vyprávěl, jsem ani nedýchal. Na chvíli se odmlčel a požádal mě, abych mu nalil čaje. Mezitím probíral další fotografie, staré černobílé i ty nové, barevné. Nedal jsem mu pokoj a hned jsem se vyptával dál. „A dědo, měl jsi tehdy někdy opravdu strach a nebo jako kluk jsi válečná nebezpečí nevnímal? Kolik ti vlastně bylo roků?“ „No, v době, když zastřelili našeho souseda Húska, mi muselo být tak devět roků. Stalo se to posledního dubna roku 1945. Viděl jsem ho, a ještě jednoho otcova známého ležet v rakvi. Oba měli v hlavách otvory po střelách. Němci vzali na ulici několik lidí jako náhodná rukojmí a u železniční trati nedaleko Huštěnovic je postříleli. Jeden prý prosil, ať ho nezabíjejí, že má doma malé děti. Voják mu řekl, ať po výstřelech padne k zemi a nehýbe se. To mu zachránilo život. Počkej, jak on se jenom jmenoval? Jo, už jsem si vzpomněl. Blažek to byl. A jestli jsem měl strach? No to víš, že ano. Maminka co chvíli chodila domů vyděšená, přesto, že válka končila, situace byla pořád nejistá. Jednou přiběhla od Nováků, že se proslýchá, že Němci zastřelí každého desátého muže. Všichni sousedé se najednou začali ukrývat, otec se několik dní schovával ve sklepech. No, tam se mohl schovávat tak maximálně před deštěm, ale ne před Němci. Ti by ho přece našli okamžitě. A takových věcí bylo více, strach jsme měli pořád.“

9 / 4

JAN:

„A dědo, pamatuješ si na něco, co tě rozesmálo? Nebo na něco pěkného?“ Děda upil čaje, zadíval se do okna, pak zase na fotografie a mlčel. Najednou se usmál a povídá: „Nezapomenu na komickou situaci, kdy se jedna holka z naší třídy připlétla na ulici ruskému vojákovu pod bicykl, ten ji přejel, a ještě jí naplácal na zadek. Aby si příště dávala pozor. Také jsem pozoroval jiného ruského vojáka, seděl u tanku, utrl si kus novin a zabalil si z nich cigaretu. Jednoho dne jsem se zatoulal na nádraží, kde si ruští vojáci smažili v lavóru placky. Kývli na mě, vzali mě mezi sebe a taky mi jednu dali. Dodnes vzpomínám, jak to nádherně vonělo. Matka mi pak doma vyhubovala, kde se toulám a tak podobně. Jó, kdyby věděla. Navíc, co by mi vojáci mohli udělat, vždyť mnozí z nich určitě doma zanechali kluky ve stejném věku, no ne? Akorát, že se má dětská léta v Uherském Hradišti skončila. Otec se chtěl po válce vrátit do svého rodiště ve Slezsku, a tak jsme se na podzim roku 1945 stěhovali. Smutně jsem se loučil s tetou a její rodinou, s kamarády a kamarádkami, naším dvorkem, zahrádkou...“ děda posmutněl a oči se mu zalily slzami. Asi se mu vybavila tvář jeho maminky nebo někoho z rodiny. Nevím. Odmlčel se. Nechal jsem ho jeho vzpomínkám a přemýšlel jsem.

V dnešní době si vůbec neuvědomujeme, jak skvělý život vedeme. Že doba, do které jsme se narodili, nebyla nikdy přívetivější. V noci nás nebudí sirény, žijeme v bezpečí, nemusíme se se strachem před ničím a před nikým schovávat, netrpíme hladem, máme teplé oblečení, existují léky na nejrůznější nemoci, každý může pracovat a za práci dostane peníze... V minulosti se lidstvo ještě nikdy nemělo lépe. Ale i přes to jsou někteří nespokojení a vše je jim málo. Nepřál bych si, aby se rozpoutala válka, i když ve světě se tak stále děje. Ale lidé by si měli více vážit svobody, blahobytu a pohody, které mají. Je doba techniky, počítačů a mobilů. Máme neomezené možnosti. Využijme jich, ale k tomu dobrému. Co prospívá. Mysleme více jeden na druhého, pomáhejme si, zajímejme se o sebe. Pak budeme opravdu šťastní.

Chtěl bych poděkovat svému dědovi Josefu Kolářovi, který už bohužel umřel, za vzpomínky a za milé chvíle, které jsem při nich zažíval. Díky dědo.

10 / 1

JAKUB:

Poutavá, záživná či opředená nudou? Ať už vyprávění našich babiček a dědečků bereme z jakéhokoliv úhlu pohledu, domnívám se, že existuje mnoho důvodů, proč naslouchat jejich názorům a postřehům. Měli bychom se snažit přiblížit dnešní svět našim prarodičům? Existují na světě ještě věci, které by mohli oni naučit naopak nás, moderními technologiemi vychované, jedince? A není již na osvětu pro některé z nich (nebo nás) příliš pozdě? Odpovědi na tyto otázky rozhodně nejsou jednoduché a existují studie mnohých odborníků ze všech věkových skupin i vrstev, které se podobnými otázkami a problematikami již zabývaly. Jak se tedy životy nás a našich starších příbuzných změnili?

Jaké důvody pro naši pozornost jsou tedy k dispozici? Myslím si, že v první řadě tu máme otázku respektu. Respekt, jako takový, by měl být jeden z klíčových atributů, který při střetu s jinými lidskými bytostmi vždy potřebujeme, a to obzvláště, pokud chceme vést rozumnou a cílenou diskusi, anebo pokud komunikujeme napříč různými vrstvami obyvatel, různých postavení, rolí a také věku. Jednoduše řečeno, je potřeba, aby byla při vzájemném kontaktu dodržena míra respektu z obou stran. Nutno i říci, že naši prarodiče prošli mnohými strastmi a vlastními problémy své doby, zažili jinou politickou situaci, jejich rodiny fungovaly jiným způsobem. Pro nás je proto žádoucí, abychom věnovali pozornost těmto zkušenostem, které se nám snaží tato generace předat, a použili je ve svůj vlastní prospěch i dlouho potom. Jakkoliv irelevantní a neaktuální se nám nyní mohou zdát, není tomu tak docela. Spoustu věcí, které se dozvíme, se stále opakuje. Samozřejmě, mohou mít jiné okolnosti, jiné scénérie, ale jádro výpravy je stále stejné. Kupříkladu, pokud je nám vyprávěno o nenadálém socialistickém převratu a počátku totality, můžeme si z příběhu odnést, jak jednoduchý může být pád z vrcholu, až ke ztrátě vlastního hlasu a svobody, jak jednoduše se z úspěchu státu po 2. světové válce, dostat do hlubokého bláta rudého nacionalismu. Nebo když je nám vytykáno sezení u mobilních telefonů, můžeme si představit chvíle, kdy se naši rodiče i prarodiče volně proháněli po ulicích města. Či po brzce z jara rozkvetlých loukách, plných krásných květin. Jak se dokázali společně smát a bavit, a to i bez potřeby neustálého připojení k internetu. Proto pokud oplýváme určitou obrazotvorností a představivostí, a zároveň jsme ochotni vzít v úvahu náš respekt k dovednostem, vědomostem a době našich předchůdců, můžeme si z jejich vyprávění odnést mnohé poznatky, které by nám žádný jiný momentálně existující člověk na světě nemohl dát.

JAKUB:

Avšak, jsem i toho názoru, že to samé platí též pro druhou stranu. Často se totiž můžeme setkávat s názorem, že patříme k tzv. zatracencům. Co to znamená, ptáte se? Je to vcelku prosté. Nakonec, i podle tohoto slova je odvozen název naší generace, generace Z. Proto slýcháváme od našich babiček věci jako: „Když jsme my byli mladí, na tohle kalkulačky nebyly potřeba,“ nebo od našich dědečků: „Ti mladí dnes už ani hřebík nepřibijí“. V tuto chvíli nezáleží jenom na tom, že se jedná o podcenění schopností a, z u určitého úhlu pohledu, i o posměšek. Jde i o zachování určitého společenského stigmatu, které nejenom že neumožní komunikaci s dostatkem respektu, ale dokonce staví generace navzájem proti sobě. A pokud si k tomu přidáme další okolnosti, jako například politickou situaci, netrpělivost některých mladých lidí nebo pohrdání moderními technologiemi, které je údajně pro mnoho seniorů tak moc význačné, vzniká tu poměrně silný osobnostní koktejl, který rozhodně žádný vrstevník generace Z nebude chtít ochutnat. Je tedy na osvětu této vrstvy obyvatelstva již pozdě? Jsem přesvědčen, že není. Když jsem o pár řádků výše psal o respektu, bylo zmíněno slovo „vzájemný“. V reakci na to si tedy uvědomuji, že právě krok vpřed může pro naši babičku znamenat tak dlouho hledané porozumění, stejně tak jako může malý krok zpátky znamenat pro mě. Často tak krok vpřed znamená signál. Je to signál toho, že jedinec již nechce být součástí tohoto generačního stereotypu, což je něco, na co už dnes už mnoho mladých lidí dobře slyší. Proto uvážíme-li, že bude existovat naše milující babička, která bude mít dostatek víry ve schopnosti svého vnuka a bude respektovat dobu a okolnosti ve kterých on vyrůstá, můžeme se taky jednoho dne dočkat scénáře, ve kterém nám řekne: „Za nás sice kalkulačky nebyly, ale musím uznat, že kdybychom tohle počítali, taky bychom je potřebovali.“

Došel jsem k závěru, že za vším stojí náš vývoj. Jak už technologický, tak i sociální. Koneckonců, za poslední století jsme vystřídali mnoho politických uspořádání s jinými zvyklostmi a tradicemi. S jiným porozuměním výrazům jako je respekt a úcta. Výsledek je vždy stejný, ale interpretace je jiné z generace na generaci. Kde vidíme humor, oni vidí neúctu. Kde oni vidí úctu, my chceme vidět upřímnost. Dospěl jsem k tomu, že tato tenká hranice je příčinou sporů a nedorozumění mezi babičkami, dědečky a námi. A stejně tak i babiček, dědečků a jejich prarodičů... Jak tuto „jazykovou bariéru“ tedy vyřešíme, už bude otázka budoucnosti. Do té doby si každý vytvoří svojí vlastní odpověď. Otázka tedy zní: Nebude tou dobou těchto odpovědí už tak moc, že se pro samé množství nedobereme samotného konce...

11 / 1

IVA:

Za tři roky to bude právě sto let od narození mojí babičky. Když porovnáám svět dnes, se všemi technologiemi, které bereme jako samozřejmost, oproti tomu svět řekněme v roce 2007, je skoro k nepoznání. Kdybych vedle sebe postavila dvě malé kopie té naší zeměkoule, jednu s dnešním datem a druhou o 97 let starší, rozdíl by byl diametrální.

Určitě i vy máte babičku, nebo dědečka, kteří, pokaždé když zafňukáte, jak se vám nechce ráno vstávat a jít v té zimě do školy, vám popisují jejich tehdejší cesty za vědomostmi jako výpravy na samotný konec světa. Barvitě vykreslují, jak museli vstávat ve čtyři hodiny, aby byli v sedm čtyřicet pět nastoupení ve třídě. Jak v zimě chodili do kopce se sněžnicemi na nohou a táhli za sebou sáňky, aby se cestou zpět mohli vézt. Jak nosili kantorům svačiny, a přesto od nich dostávali rákoskou přes ruce.

Za jejich mládí se odehrávala válka, u těch s vyšším věkem dokonce dvě války. Nevím jak vy, ale já mám sto chutí zalézt pod postel, jen když slyším, jak se naši hádají, a přitom něčí dědeček a babička slýchali, třeba v takovém Londýně, bombardování na denním pořádku. Pro některé důležitá poznámka, naši prarodičové začali feministickou revoluci, která doteď neskončila, vyškrtli homosexualitu ze seznamu mentálních poruch, s čímž doteď někdo nesouhlasí a přežili holokaust, jehož existenci doteď někdo popírá. Neříká se mi to snadno, ale naše babičky a dědečkové byli jednoduše lepší, až na pár příšerných jedinců, kteří se, alespoň zatím, v naší době nevyskytují.

V jejich nejlepších letech naše planeta jen vzkvétala, i když nepoužijeme tu nadsázku, alespoň se nerozpouštěla, neplešatěla a neměla problémy s pletí. Chápete? Neoteplovali planetu tak šíleným tempem, že vědci ani nestíhali počítat nová a novější data apokalypsy. Nekácely deštné pralesy, které mimochodem dost zoufale potřebujeme k životu, kvůli věcem, bez kterých se dá bezstarostně žít. Státy se navzájem neničili tak surovým způsobem, že mizela celá města a zůstávali po nich jen obrovské krátery. Mnozí, a řekla bych, že drtivá většina, z nás si neumí představit den, natož život, bez například telefonu.

11/2

IVA:

Ano, devadesát sedm let nazpátek telefon existoval, ale nikomu nedělalo problém sednout na kolo a dojet si všechno vyřídit osobně. Se všemi těmi moderními technologiemi, které nám neuvěřitelně usnadňují život, jsme zpohodlněli.

Nedivte se, že na vás děda kouká jak na blázna, když mu řeknete, že si jdete zaběhat, nebo když mu oznámíte, že jdete nakupovat a sednete si za počítač s tím, že vám za dvě hodiny u dveří zazvoní kurýr s balíkem. Ta naše nejstarší generace celý život tvrdě pracovala, přežila nepředstavitelné a vychovala naše rodiče. Koukněte na mamku s tatškou, myslíte, že byli lepší, než jsme my? Jejich tátové s nimi ale stejně chodili na ryby a jejich mámy je stejně učili šít a vařit. Kdo ví, jak by svět vypadal, kdyby se babi s dědou chovali stejně jako my.

Budme rádi, že přes to všechno, co zažili, nás jako malé hlídali a vozili v kočárku. Pekli nám sušenky a stavěli modely letadel. Uspávali nás. Usínali při luštění křížovek. Budme rádi, že přes to všechno, nám četli pohádky.

12 / 1

HEDVIKA:

Proč je důležité mluvit se starší generací? Osobně si myslím, že informace, které nám starší generace sdělí jsou nejautentičtějšími informacemi ze všech. S čím větším počtem lidí mluvíme, tím lepší pohled na věc si můžeme udělat. Babičky a dědečkové nám mohou poskytnout cenné rady, které nám nikdo jiný dát nemůže, protože toho viděli a zažili více. A také nám mohou popsat svět jejich mládí z osobního pohledu, což nám škola nikdy neukáže. Miluji historii a velmi ráda poslouchám starší lidi, ať jsou to mí prarodiče nebo lidi, které potkám náhodou. Celkově mám ráda, když lidé vypráví nějaké osobní příběhy a nejlépe právě když jsou z dob, které jsem ještě nezažila. Vždy mám pocit, jako bych se tam alespoň na chvíli ocitla a jako bych cítila samotnou atmosféru těch chvil. Jednou z nejhezčích vzpomínek mého dětství jsou nedělní odpoledne, které jsem trávila u prarodičů. Vždy v zimě po obědě jsme si všichni sedli do obývacího pokoje a dědeček vyprávěl příběhy ze svého mládí. O tom jak utíkal ze školky, jak ho ho strýc převlečený za čerta chodil strašit, jak se zamiloval do babičky, která žila na Slovensku nebo jak vyzkoušel různá zaměstnání. Vždy mě udivovalo, když zmínil, jak si všichni museli pamatovat spoustu čísel a používat Zlaté stránky.

Dnes máme všechna čísla uložena v mobilu a když neznáme číslo nějaké firmy, tak ho můžeme jednoduše vyhledat na internetu. Popravdě internet nám dává mnoho svobody, můžeme okamžitě zjišťovat jakékoliv informace, volat skoro odkudkoliv (to mi připomíná nedávnou událost, když jsem byla na horách a nebyl tam signál a popravdě jsem si připadala dost bezmocně) a být ve spojení s lidmi po celém světě. Na druhou stranu mi občas přijde, že nás internet svazuje a dává nám až přespříliš možností, co dělat, takže pak často zapomínáme na naše povinnosti.

Ráda poslouchám historky, které mi vypráví babička. Ty z jejího dětství jsou přesně to, co si představuji pod životem na vesnici v padesátých letech minulého století. Krásné odpolední hry v lese, posílání zpráv přes děti a tak nějak nehrocení zbytečností. Také mi vypráví o jejím životem s dědečkem, díky čemuž si mu připadám blíže. Babička je tím nejhodnějším člověkem, kterého jsem kdy potkala. Vždy mě vyslechne a dá mi nějakou dobrou radu, ale konečné řešení nechává na mě.

12 / 2

HEDVIKA:

Moje prababička mi někdy povídá o jejím životě za druhé světové války a z toho mě mrazí na zádech. Když jsme se učili ve škole o všech těch hrozných činech, co se stali za války, vždy mi z toho bylo špatně a nechápala jsem, jak byla lidská rasa schopná udělat tak ohavné věci. Ale slyšet prababičku vyprávět o židovské učitelce, která ze dne na den zmizela nebo o květnu 1945, kdy její kamarádka, která se vykláněla z okna a gestikulovala na Němce, ať už odejdou, byla našťvaným Němcem zastřelena, mi vždy dokáže připomenout, jak moc reálná a ne tolik vzdálená tahle válka byla.

Nejsilnější příběh, který jsem slyšela byl vyprávěn Marií Šupíkovou-Doležalovou. Paní Marie byla jedním z lidických dětí a před třemi lety, když jsem byla se školou v Lidicích, nám přesně popisovala vyhlazení Lidic a co se občanům opravdu stalo. Hltala jsem každé její slovo, protože příběh Lidic mě již dříve zaujal a protože bylo tak neuvěřitelné poslouchat někoho, kdo tu hrůznou událost opravdu zažil. Popravdě děsivější příběh jsem ještě neslyšela a to je hlavně proto, že realita toho příběhu byla několikrát podtržena tím, že paní Marie byla přeživší samotného vyhlazení. Děsivější příběhy jsem pouze četla a to byly příběhy z koncentračních táborů.

Tímto textem chci říct, že musíme ctít a vážit si starších generací. Já osobně jsem nadšená, když si mohu vyslechnout jejich názory. Bohužel některé jejich výroky na modernější témata nejsou zrovna nejlepší, ale nikdo nerozumí naprosto všemu. Úcta patří k základnímu chování lidské bytosti a my bychom jí měli projevat k těm, co si jí zaslouží.

13 / 1

GABRIELA:

Ve škole jsme se se spolužáky dohadovali, jestli to v dřívější době bylo těžké nebo lehké. Já si teda myslím, že doba dříve a teď má a měla své pro a proti. A co vy, máte stejný názor?

Byl už podzim, chladné dny a já, babička a děda jsme seděli v kuchyni a vyprávěli jsme si různé příběhy a historky z dětství. „Tož když sme chodili do školy, tož sme moseli jít aj ráno pást krávy a kozy s ovcama, protože sa to třeba večer nestíhalo“, říká babička a děda ju doplnil: „No ale tehdá sme měli iný respekt z učitelů a rodičů než dneskaj. Túto dobú si každé děcko odfrkne, kdy chce, a je po jeho, ale dřív sme ani nemohli nic povědět, né-li zvýšit hlas a už sme dostali po hudbě nebo rákosků!“ no, chápete, kdybychom měli dostávat rákoskou, tak by všechny lesy byly vykácené jenom kvůli nám....

„No, babičko a jaké jste měli vymoženosti na poli vy? Taky jste používali sekačky, jak dneska?“ „Né, panenka skákavá, ty si z nás děláš srandu,“ s úsměvem na tváři od ucha k uchu se mi babička směje a opravuje: „Tehdá sme žádné sekačky ani motórové pily nebo co sa dneskaj k práci používá, neměli. Dříf sme moseli jít na pole s motyků a okopat zemáky nebo kosů a poséct lůku,“ říká babička.Vůbec si nedokážu představit, jak bychom šli v této době na nějaké obrovské pole s motykou....

„Dědo, a chodili jste s babičkou někdy na zábavy?“ „No, to sme chodili, ale tenkrát sa tomu říkalo tancovačky. Ale jak sme už říkali, tak na prvním místě byla práca, až měls udělané, teprves mohl jít na tancovačku. Na taků tancovačku sme chodili 28. října, když sa postavila vatra a udělal sa veliký oheň, jé, to byla paráda,“ libuje si nad vzpomínkou děda....Myslím si, že zábavy v tehdejší době mohly být celkem fajn.

„No a co takový Mikuláš? Také chodili takový strašní čerti a vůbec, donesl vám něco?“ „Ano, na Mikuláša sa každý těšil, i když sa bál strašlivých čertů. Mikuláš nám doněsl ořechy, jabka a nejaké iné ovoce. Né jak teďkaj, že dostanete kokina. No ale to není ze zimy fšecko, kolik radovánek ve sněhu sme zažili, kolikrát jsme sa odvězli na pytloch se slámů a hráli na zamrzlé silnici hokej....“

13 / 2

GABRIELA:

„Po Mikulášovi přichází období adventu a rorát...“ „Ano, roráty – na ty sme chodili už v šest hodin ráno. Na Štědrý večer sme rozkrájali jablíčko a o půl noci sme chodili do kostela na půlnoční mšu,“ vzpomíná babička na tehdejší zimu....Myslím, že v tehdejší době měli moc krásné Vánoce i celou zimu, a to i hlavně kvůli tomu, že měli mnoho sněhu....

„A dědo, slavil se také masopust jako dnes?“ „No jó, ale dřív sa eště pochovávala basa. Eště před pár rokama sa to slavilo aj tady, v Návojněj, ale protože je to moc veliká starost, tož to zrušili,“ skleslým úsměvem povídá děda.....Škoda, byla by to určitě pěkná záležitost.

Babička chvíli zamyšleně seděla a pak najednou vyhrkla: „A Velikonoce, to byly a jsou hezké svátky. Dyž byla Velikonoční neděle, tak jak je u nás zvykem chodit mrskat cérky a v pondělí chodili ogaři, a to né jak sa vy poléváte kýblama, nás házali do říky. Panečku, to bylo teprve řevu....“ Jó, Velikonoce, jak už babička řekla, jsou krásné svátky, ale do říky bych nechtěla.....

„Já vím, že 1.května je svátek práce, jak jste to slavili vy? Také jste měli volno ze školy?“ „Ano, volno sme měli, ale měli sme povinnost jít na prvomájový průvod, na kerém nesměl nikdo chybět!“, vzpomíná babička s dědou.
„No a když mluvíme o téj práci, tož sme ti zapomněli povědět, že ten, kdo měl nějaký dobytek nebo suroviny, tak je musél co každý rok odevzdávat státu,“ dodali...

„Babi, mě fascinují strašně kroje, kam se dřív nosily?“ „Já ti to povím asi takto – kroje byly takové slavnostní oblečení, proto sa nosilo jen na různé oslavy, například dožíny, tož ti řeknu , co to jsou ty žně – to lúde – chlapi chodili a žali obilí kosama, takéj si přitom rádi zpívali, a jejich ženy za nima chodili a požatů slámu stavjali do snopů...“Myslím, že všechny zvyky a tradice nebo různé práce, co se v tehdejší době dělali, zas tak dobře neznáme. Ale nebylo by špatné, je znovu obnovit.

14 / 1

ANNA:

„Ty ještě žiješ?“ ptá se babička pokaždé, co k ní po dlouhé příjdu. „Ano babi, jsem živá a zdravá.“ „A kde jsi zase byla?“ padá vzápětí druhá otázka. „Tentokrát jsme projeli Belgií vlakem a potom jsem hned letěla do Gruzie. Včera jsem se vrátila,“ vyprávím. „Jak dlouho budeš tentokrát doma?“ vyzvídá dále. „Vlastně jen dneska, zítra zase jedu pryč.“ „Ty nejsi normální, kdy máš v plánu alespoň chvíli zůstat doma?“ „Nevím, v důchodě asi, možná,“ odpovídám s trochou humoru. „Neuvěřitelné, ta naše mládež. Já vám tak závidím. To za našich časů jsme si mohli o takových možnostech nechat jenom zdát,“ vypráví mi již poněkolkáté. „To víš měli jsme se fajn, ale volně cestovat, kam jsme zrovna chtěli, jsme nemohli, jaká to byla pro mě vzácnost, když mi tatínek koupil letenku z Prahy do Ostravy.“ „Babi, ty jsi letěla letadlem z Prahy do Ostravy? Vždyť vlakem to je stokrát pohodlnější, a ještě k tomu ekologičtější.“ „Musíš zase začínat s tou ekologií? Ano, tvůj pradědeček mi koupil letenku, ale jen protože se mě bál pustit samotnou vlakem. To byl můj první a na dlouhou dobu poslední let.“ „Hmm, zajímavé. Kde jste jezdili s dědečkem na dovolené?“ doptávám se dále. „Jednou jsme jeli trabantem do Jugoslávie jako většina Čechů. V té době to byla snad povinnost. Víkendy jsme pak trávily na chalupě, někdy jsme se vydali na hory. Jinak jsme museli být bohužel doma a starat se o hospodářství. No, neměli jsme to tak jednoduché, navíc později se nám narodila tvoje maminka, takže na nějaké „harakiri“ nezbyl čas, proto ti to tvé „trajdání“ strašně moc přeju. Využij toho, jen co to jde. Pamatuj si, nikdy nevíš, kdy se to může změnit“, uzavírá babička a jde mi připravit něco k snědku. „A očekávám od tebe pohledy, jak je slibuješ,“ volá ještě z kuchyně.

Jaké to muselo být, žít v době bez možnosti se svobodně rozhodnout o svém studiu, práci nebo dovolené? Vždyť pokud rodiče, nebo rodinní příslušníci nebyli ve straně, tak člověk ani nemohl dělat, co ho zajímalo. Výjezd do zahraničí se mohl uskutečnit jen přes drahý zájezd organizovaný cestovní agenturou, nebo s výjezdní doložkou, a tu, pokud jste se jim nelíbili, což byla většina případů, jste nemuseli dostat. Všechno bylo omezené. Mít za koníček stání ve frontě každý pátek na banány nezní úplně špatně, ale oproti jiným dnešním zálibám se to nedá srovnat. Nedokážu si sebe představit v uzavřeném kruhu bez možnosti jen tak vycestovat a dělat si, co se mi zlíbí.

14 / 2

ANNA:

Tolik jsem se toho během mých pobytů mimo naší zemi naučila. Dá se říci, že cestování mi změnilo život, poznala jsem lidi z celého světa, vytvořila velmi dobrá přátelství a navštívila celou řadu zajímavých míst. Nevím, co bych dělala, kdybych byla na babiččině místě.

Velice mne proto překvapily výsledky posledního politického průzkumu, dvě třetiny Čechů by se ráda vrátila do těchto dob. Ptám se babičky na tu stejnou otázku: „Ne, v žádném případě,“ odpovídá jednoznačně. „Já bych tu dobu nikdy nechtěla zažít znovu. Ne, ne, ne, jsem hrdá Evropanka. Sice jsme měli jistotu práce, ale to máte i dneska. Kdo chce pracovat, práci si vždy najde. Lidi si mnohem více vážili věcí, protože všeho byl nedostatek. To je pravda, že dneska si ničeho nevážíte a máte toho všeho přehršel. Respekt a úctu ke starším jsme měli taky mnohem větší a celkově jsme byli lépe vychováni. Když se dneska projdu kolem základní školy, nestačím se divit, kolik padne prostých slovíček a nadávek v jednom rozhovoru, a to se ani na sebe ti dva aktéři nedívají, protože čumí do toho chytrého mobilu. Přesto bych komunistickou vládu nechtěla zažít znovu, být neustále kontrolován, ovlivňován a omezován. I obyčejný poslech „západního“ rádia, jako na příklad Svobodná Evropa, se ti mohl vymstít. Číst západní tisk a knihy undergroundu bylo taktéž zakázané. Byla neskutečná cenzura, nejlepší autoři vydávali jen v zahraničí. Dokonce ani kluci nemohli nosit dlouhé vlasy a jak jim to slušelo.“ „Tobě se líbili kluci s dlouhými vlasy? Vždyť vypadali strašně vtipně. Měl dědeček taky dlouhé vlasy?“ vyzvídám. „Ano, samozřejmě že líbili. Dědeček bohužel dlouhé vlasy neměl a nepřerušuj mě, pak nevím, kde jsem skončila.“ „Dlouhé vlasy a zakázaný tisk, babi.“ „No jo, vlastně. Mít dlouhé vlasy nebyla jen obyčejná móda, byl to znak rebelství a nespokojenosti. To se mi právě na tom líbilo.“ „Co televize, měli jste ji taky?“ „Ano, maličkou, takovou bednu starou. Zase, nebylo to jako dneska, mít obrazovku přes půlku obýváku. Když jsme my chtěli zvětšit obraz, tak jsme před ni dali akvářko s vodou. Nedívala jsem se ale na televizi často, jak již jsem ti říkala, bylo spousty práce okolo domku nebo statku, na zábavu nám pak moc času nezbývalo a koukat se na západní kanály bylo taktéž, jako všechno „západní“, zakázané. V dnešní době můžeš sledovat, co se ti zachce, číst, co chceš a cestovat, kamkoli zrovna chceš. Buď jen ráda, že takové možnosti máš a že je můžeš využívat,“ uzavírá.

14 / 3

ANNA:

Když babička své vyprávění dokončila, uvědomila jsem si, jaké mám štěstí, že se mohu svobodně rozhodnout, co chci zrovna teď dělat, přitom mě nikdo nekontroluje a neomezuje. Děkuji, že tohle všechno můžu. Jsem za to velmi vděčná.

Byla jsem v sedmé třídě, když jsem zjistila, jak skvělý může být poslech prababiččiných příběhů. Začalo mě to tak zajímat, že jsem k ní docházela na návštěvu každý týden. Bohužel jsem, jak to ve většině případů bývá, přišla příliš pozdě a prababička mi zanedlouho umřela.

Začala jsem tedy hned vyzpovídat babičku. Vytáhla jsem ze skříně zaprášené rodinné album, nalila nám oběma sklenku vína a vyptávala jsem se. Dříve jsem u ní byla každé odpoledne, dneska kvůli mému studiu v zahraničí už to není možné. O to víc se teď těším na naše rozhovory. Dozvěděla jsem se velice zajímavé věci o historii rodiny a poměrech doby, ve které žila, když byla mladá. Velmi mne inspirovala a předala své za celý život sesbírané moudra.

My, jako mladá generace, bychom se měli zamyslet a snažit se porozumět našim seniorům. Konverzace s nimi je asi ten nejjednodušší způsob, jak toho dosáhnout. Přeci jen nejsou to jen ti, kteří ráno dobývají supermarkety, ale mají i svůj vlastní osobní příběh.

15 / 1

ADÉLA:

Vzpomínám si, jak mi má babička vyprávěla své hrůzné zážitky ze svého dětství, které prožila na konci druhé světové války. „Většinou jsme nemohli ani spát, protože jsme jen čekaly se sbalenou taškou, kdy přijde další útok a kdy znovu budeme muset běžet do malého temného krytu. Abychom se pak vrátili s nadějí, že z našeho domu alespoň něco zbylo“, začala babička své vyprávění o každodenním životě v Sudetech. Její otec musel sloužit u armády, a tak zůstala jen se svou matkou v naději, že válka už konečně skončí. Nejsilnější moment jejího vyprávění pro mě vždy byl, když vzpomínala na nedostatek prostředků a přidělový systém na chléb: „Jídla bylo příliš málo. Na příděl jsme dostávaly jen několik tenkých krajíců chleba, za který jsme byly rádi. Jenže když byly nálety, tak jsme často nedostaly ani ten tenký plátek chleba, proto jsme v době klidu polovinu přídělu nasušily, abychom pak v krytu mohly jíst alespoň ten suchý chleba, neboť nikdo nevěděl, jak dlouho budeme muset být ještě ukrytí“.

Když pak pokračovala v popisech této doby, pochopila jsem, že to, co dnes je pro nás samozřejmostí, bylo pro lidi babiččiny doby třeba i vzácností. „Byl nedostatek nejen základních potravin (cukr, sůl, pečivo, máslo...), hygienických potřeb nebo i oblečení“, dodala.

Ano, i z učebnic, knih a dokumentárních filmů se dozvídáme o osudech lidí žijící v jiných dobách než my, nicméně pokud vám někdo osobně bude vyprávět o svém životě, ba dokonce pokud to bude váš blízký příbuzný, myslím si, že takový příběh na vás zapůsobí mnohem silněji a uvědomíte si, na životech lidí jako jste vy, jaká minulá doba skutečně byla.

Díky vyprávění své babičky, si dnes mnohem více vážím dostatku a dostupnosti potravin, ze kterých si dokonce mohu vybírat, co dnes budu jíst. Navíc mě babiččin příběh také motivoval k šetření s potravinami. Uvědomuji si, že i dnes jsou na světě lidé, kteří neměli takové štěstí jako já a nežijí dvě stě metrů od hypermarketu, kam si mohou kdykoliv zajít nakoupit cokoli, na co mají zrovna chuť.

Díky obrazu minulých dekád si můžeme vytvořit srovnání s dobou, ve které žijeme my dnes – možná si díky tomu uvědomíme, že jsme spokojeni v naší době nebo se seznámíme s vynálezem či myšlenkou, která byla pod nánosem prachu zapomenuta a my ji můžeme přivést opět k životu, abychom nemuseli čekat staletí až tu stejnou věc někdo znovuobjeví (z historických pramenů již víme, že se toto již několikrát za naši historii událo).

15 / 2

ADÉLA:

Nejllepším způsobem, jak co nejkompexněji pochopit, jak vypadal náš svět v minulosti je hovořit se samotnými svědky této doby a ti nejbližší svědci jsou právě často naši prarodiče. Vytvoříte si tak vlastní názor a pohled; nepřeveźmete jen data a názory, které vám jsou nabízeny v knihách. A co více, možná poznáte slavné historické události z nového pohledu.

Má babička se narodila v roce 1936, tedy před 83lety a za tuto dobu se toho mnoho změnilo. Dokonce tak moc, že ani mí rodiče si nedokážou představit život v době babiččina mládí. Během těchto 83let skončila 2. světová válka; nastoupil komunismus; na trh přišly kontaktní čočky; televize se stala součástí každé domácnosti; pak zase byla revoluce; dobili jsme vesmír; vstoupili jsme do EU a mnoho dalšího...

Pro mou generaci jsou to jen historické milníky, ale pro mé prarodiče události, které přímo ovlivnily jejich životy, a o tom jak, se často v běžných učebnicích už nedočetete. Navíc vám prarodiče jistě s radostí ukážou několik historických obrázků, na kterých budete moci sledovat vývoj technologie fotografie, či módu v jejich době.

Opakování stejných chyb nikdy nevedlo k novým výsledkům, a proto znát historii, a především vzít si z ní ponaučení je pro nás velmi důležité. Historické poznatky musíme předávat dále, ať už psanou či mluvenou formou, aby nebyly zapomenuty, a i další generace z nich mohly čerpat.

Tím, že si vyslechnete příběhy vašich babiček a dědečků, napomůžete k tomu, aby jejich paměť nebyla zapomenuta, a aby vaše generace mohla postoupit o pomyslný další stupínek získaných vědomostí od svých předků výše. Mimo to získáte všeobecný přehled, zjistíte něco více o své rodině a jejich osudech a třeba, stejně jako já, si budete více vážit doby, do které jste se narodili.

NELA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička

Počátek tzv. sametové revoluce vznikl v Praze 17. 11. při pochodu studentstva k uctění památky Mezinárodního dne studentstva na Albertov, kde měl být pochod ukončen. Místo toho pokračoval až na Vyšehrad, kde u hrobu Karla Hynka Máchy zpívali státní hymnu. Poté bylo rozhodnuto, že se bude pokračovat až na Václavské náměstí. mezi tím Veřejná bezpečnost dostala příkaz, že je nesmí na Václavák pustit. Zatarasili jim cestu a udělali vedlejší trasu a celý průvod obstoupili. Byli ozbrojeni a postavili se proti studentstvu s pendrekami. Mnoho jich bylo zraněno a jeden dokonce zemřel.

Z toho vzniklo protistání hnutí na školách stávkové výbory, připojili se jako první herci, v divadle místo představení se diskutovalo s disidenty. Informace o tom, co se stalo v Praze se začala šířit do ostatních měst v Československu. Ve městech docházelo k vyhlásování demonstrací. K lidem promlouvali známí herci, zpěváci a představitelé disidentů. Bylo založeno Občanské fórum, které formovalo seznam politických požadavků k odstoupení prezidenta Husáka a představitelů Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Na demonstracích se cinkalo klíči jako symbol svobody, demokracie, otevření hranic, apod. Tyto požadavky v krátké době vyústily v pád vlády, demokratickou volbu prezidenta Václava Havla a novou politickou i ekonomickou éru.

Tohle mi vyprávěla babička, které v té době měla 36 roků. Na demonstrace nechodila, většina obyčejných lidí měla strach, protože v průběhu událostí se nedalo odhadnout, zdali budou požadavky akceptovány. O událostech prvních dnů naše sdělovací prostředky mlčely, takže se bála, v zaměstnání OF se šířilo letáky a chtělo pracovníky na vedoucích místech propustit.

Díky zahraničním médiím / rádio Svobodná Evropa, Londýn, TV Vídeň / se informace šířili, takže i domácí sdělovací prostředky začaly informovat o dění ve všech místech v republice.

Teprve na konci r. 1989 a začátku r. 1990 babička uvěřila, že doba nesvobody skončila a začíná doba demokracie a svobody.

17 / 1

SÁRA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Ivo, 59 let

Jak jsi prožil rok, bál ses? Rok jsem prožil v očekávání co se stane. Bylo cítit, že vládní režim je nervózní a už vůbec ne sebejistý. Změny překotně probíhaly v celém východním bloku a v sovětském svazu rychleji než v celém socialistickém Československu. Už to bylo jasné, že to současná vláda a režim nevydrží dlouho. Listopad a nejbližší týdny jen ukončily agonii. Nebál jsem se. Angažoval jsem se již dávno před listopadem. Vzpomínám na asi nejdřívější veřejný projev mého nesouhlasu a vzdoru. Bylo to asi v roce 1974, když jsem na ZŠ při zahájení sportovního dne při příležitosti soudružského svazu měst Brna a Voroněže (družba měst), vystoupil z řad žáků nastoupených na hřišti a odešel z toho zástupu, když začali hrát sovětskou hymnu. Byl to samozřejmě protest a na názor na rok 1968 a pozdější normalizaci. Následky - s velkými problémy jsem se dostal nakonec na strojní průmyslovou školu. Měli jsme jako dnešní žáci možnost podat 2 přihlášky. Ta moje druhá byla pro jistotu na střední školu se skončením výučním listem - přihláška na zedníka.

Jak to probíhalo? Probíhalo to, jak jsem už popsal. Jestli jdu konkrétně o 17. listopad, tak v Brně, jakožto velkém městě, to vřelo. Lidé přestávali mít strach. A demonstrace 17. listopadu byla masová, lidé v ulicích - tedy ti odvážnější - byli plni očekávání. Většina ostatních byla sice doma, ale také určitě už věděla, že je to začátek úplného konce socialismu.

Co sis myslel, že bude dál? Myslel jsem si, že budou lepší z nás vést stát, společnost, firmy a že faleš a podlost minulých let zmizí. Že přirozené hodnoty jako slučnost, tolerance nebo schopnost budou určující a důležité hodnoty v životě jednotlivce i celé společnosti. Jak hluboký to byl omyl pramenící z neznalosti, nevědomosti, idealismu se ukázalo časem.

Jezdil jsi na demonstrace? Jestli ano, na jaké? Ano, jezdil. V Brně, pokud si vzpomínám, tak na všechny. Pamatuji si na "lidské řetězy", které demonstranti na náměstí Svobody pravidelně dělali tím, že se drželi za ruce. Úplně neznámí lidé spolu vyjadřovali soudržnost a stejný názor.

17 / 2

SÁRA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Ivo, 59 let

Co uváděli noviny a televize? Zpočátku se snažily sdělovací prostředky neinformovat, nebo dávaly informace zkreslené, bagatelizující události jako celek, počty demonstrantů, atd. Postupně se informace dostávaly ven a celé se to vedoucímu aparátu rozklížilo.

Co jsi prožil? Prožil jsem nádech svobody, jako když se tonoucí přece jen dostane na poslední chvíli nad hladinu. Viděl jsem okolo sebe lidi, kteří odhodili masky a servility, strachu a neupřímnosti a byli sami sebou.

Jaké jsi měl pocity? Pocity? Že teď bude všechno lepší. Že konečně ti lepší, pracovitější, moudřejší a charakternější budou věci řídit na všech úrovních. Věřil jsem tomu.

Co ti to přineslo? Přineslo mi to do života moho. Měl jsem to štěstí, že když jsem měl v podstatě život nebo jeho velkou část ještě před sebou, zažil jsem společenský zlom. A dá se říci, že bez krve a násilí. Totalitu vystřídala demokracie a to i se svými všemi negativy. Přes všechny nepravosti, bolesti, zklamání a další výrazná negativa si myslím, že demokracie je nejlepší ze všech špatných systémů. I po třiceti letech, ale máme co měnit nebo dohánět. Stále jsme se nezbavili jako společnosti toho, že mnohdy děláme demokracii "po česku". A z toho vznikla tzv. "blbá nálada" na konci 90. let a současná frustrace většin obyvatel - těch slušných, obyčejných a znovu téměř bezmocných a zklamaných.

18 / 1

HANA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Marie, 66 let

Co jsi prožila, jak jsi prožila? 17. listopad byl v Brně klidný den. K večeru začaly do města pronikat zprávy o policejním zásahu studentské demonstrace na Národní třídě v Praze. První studentský stývkový výbor v Brně vyrostl na filozofické fakultě.

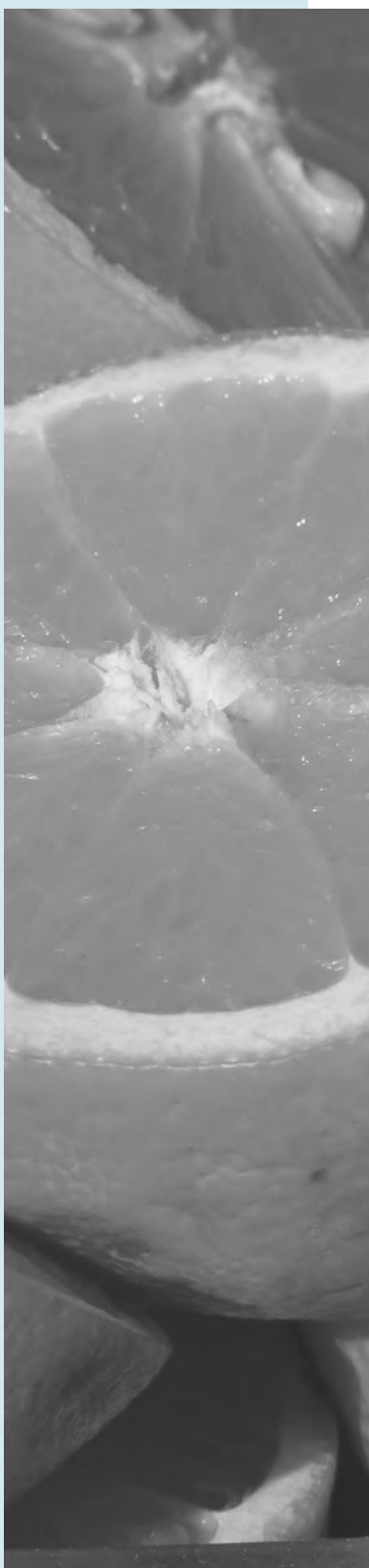
Seznámil studenty s prohlášením odsuzující brutalitu. Byla vyhlášena týdenní protestní stávkou. Generální stávka následovala po 7 dnech demonstrací a to (27. 11.) na náměstí Svobody. Zúčastnili se jí pracovníci největších brněnských závodů jako Zbrojovka, Zetor, Šmeralovy závody a další. Já jsem se rovněž zúčastnila této stávky. Další průběh jsem sledovala každý večer v televizi, zajímalo mě co se děje v Praze a v ostatních městech.

Jezdila jsi na demonstrace? Byla jsem pouze na Generální demonstraci. Ostatní demonstrace jsem jen sledovala doma prostřednictvím zpráv. Měla jsem malé dítě, o které jsem se musela starat.

Jak to bylo na demonstraci / bála ses? Trochu jsem se bála, když jsem se rozhodla jít na generální demonstraci na Svoboďák. Obavy z toho co se stane, když to nevýjde, byly velké. Stát se mohlo cokoli. V Brně ale nedošlo k ničemu vážnému. Projevy známých lidí, cinkalo se klíči, nosili se trikolory.

Co sis myslěla, že bude dál? Byla jsem přesvědčena, že dojde k pokračování demokratizaci společnosti, svobodným demokratickým volbám, apod. Jak to všechno dopadne, jsem ale odhadnout nedokázala.

Jaké jsi měla pocity? Prožívali jsme velkou radost a euforii. lidé byli k sobě slušní a solidární. Všeude bylo cítit, že se stane něco nového, co tu ještě nebylo. Nakonec se také vše změnilo. Ne vše ale bylo takové, jaké jsme si vysnili.

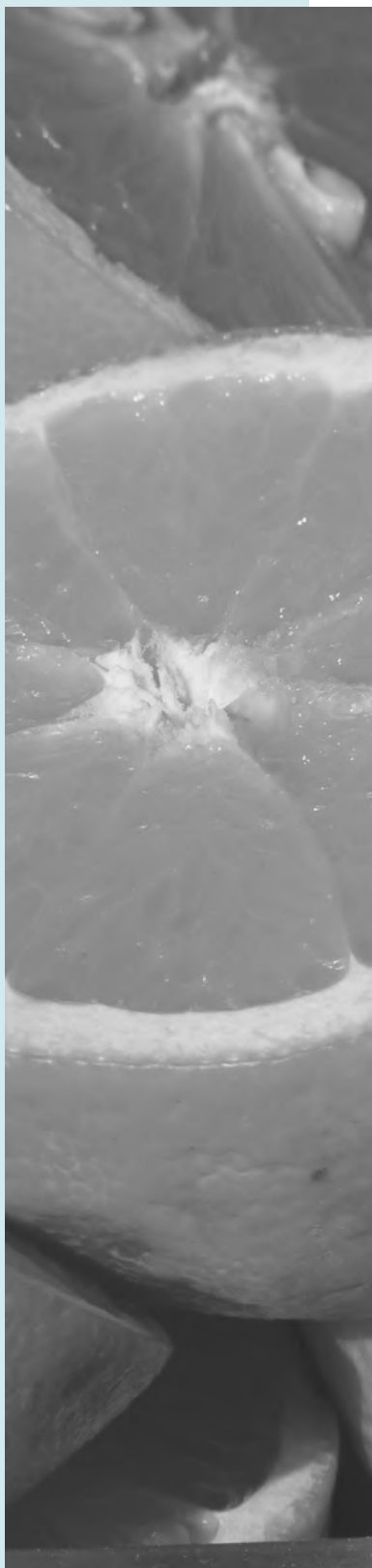
18 / 1

HANA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Marie, 66 let

Jak to vypadalo? Za komunistů nebylo téměř nic. Například, na mandarinky se stály dlouhé fronty. Nebyly skoro žádné hračky, moderní kosmetika, oblečení. Znojenské okurky, játra nebo uherák představovaly luxusní zboží. Bylo běžné, že si lidé opravovali oblečení, látali ponožky a podobně. Televize nebyla na 4 roky ale na 10 až 15 let. Na auta byly pořadníky. Nebyla možnost cestování do zahraničí. Tohle se okamžitě po revoluci začalo měnit k lepšímu.

Co ti to přineslo? Velkým novým byla možnost cestování. moje první porevoluční cesta byla do rakouské Vídně, kde jsem se cítila jako v jiném světě. Vše co u nás nebylo, zde byla absolutně normální věc. Mohla jsem chodit do kostela bez obav, což dříve možné nebylo. V obchodech se objevovalo více a více zboží, které dříve nebylo k dostání. Jak potraviny, tak oblečení nebo elektronika. Stejně tak ale začali negativní změny jako propouštění, různé podvody a krádeže. Pracovala jsem v té době v Sigmě Slatině jako ekonom na montážích. Po revoluci a privatizaci byla firma zrušena a přišla jsem o práci. Tohle bylo charakteristické pro porevoluční období. Hodně lidí zažilo propouštění a někteří, včetně mne, i nějakou dobu bez práce na úřadu práce.

19 / 1

MAREK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Lenka, 65 let

Jmenuji se Lenka, dnes 65 let aktivní důchodkyně ... v době revoluce 35 letá zdravotní sestra, máma 14 leté dcery, 10 syna a manžela strojvedoucího. Celý rok 1989 byl ve znamení změn a my lidé z malých měst a hodně vzdálení od Prahy, jsme se dozvíдали pomalu a se zpožděním. Mnohdy od sousedů, kamarádů, kteří poslouchali zahraniční rozhlas, protože tehdejší českým médiím trvalo nějakou dobu, než začala přinášet objektivní zprávy o tom, co se děje v Praze.

Obavy určitě byly na místě, protože každému člověku se vybavil v mysli okupační rok 1968. A po 20 letech se lidé začali znovu bát. Komunistický režim, který tady vládl, byl pro lidi klecí. Všude se hodně diskutovalo v malých skupinách. Všude se hodně diskutovalo v malých skupinkách. Pamatuji si, že když slavila tetinka své 60 narozeniny a najednou jsme zjistili, že mužská část osazenstva si udělala politický kroužek, ta debata trvala do časných ranních hodin. Ta ženská část měla obavy, ta mužská v nadcházející situaci viděla naději v něco lepšího, ale nedokázali si úplně představit, co nás všechny čeká. Naprosto běžné věci, které děti a mladá generace považuje za samozřejmé, tak samozřejmé nebyly.

Vycestovat do Anglie, kde jste Marečku, byli se školou na týdenním pobytu, o tom se nám mohlo jen zdát. Neexistovalo vycestovat tam, kde jsi chtěl. Pouštíte si na youtubu zahraniční písničky? ...aniť o nešlo, nic takového československý rozhlas tehdy nevysílal. V rádiu se hrály jen české a slovenské písně. Neexistovalo kohokoliv a cokoliv kritizovat, mohl jsi mít jiný názor, ale vyslovit jsi ho mohl jen v kruhu velmi dobrých přátel, kamarádů.

Já vím, že dnešní generace moc nečte knihy, ale představ si Ty, kdo máš knihy rád, že sis mohl koupit jen knihy, které prošly cenzurou, jednoduše, co máme číst nám bylo překládáno. Asi úžasný byl pocit sounáležitosti, události kolem, lidi hodně sblížoval, byli k sobě ohleduplnější a tak nějak jednoduše řečeno hodní. Rok 1989 přinesl české zemi mnoho změn, mezi ty nejvýznamnější svobodu, demokracii - to jsou největší hodnoty. Ale my všichni se stále musíme učit a umět s nimi správně nakládat.

Citát: *Láska ke svobodě je láska k druhým. Láska k moci je láska k sobě samému.*

19 / 2

MAREK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Kamil, 69 let

Jmenuji se Kamil, narodil jsem se 7.6.1950. Koncem roku 1989 již bylo jasné, že Československá socialistická republika, spěje také do procesu demokratizace společnosti jako již státy kolem nás - Polsko, NDR, patřila bohužel mezi poslední v Evropě.

Protesty proti politice KSČ a zřízen probíhaly na více místech, ale po demonstracích studnetů 17. listopadu již bylo jasné, že doba pro ně uzrála a změny jsou nutné. Kolem 20. listopadu přijeli k nám do Lokomotivního depa Ostrava studenti z Prahy a žádali železničáře o podporu pro jejich vyhlášení generální stávky na 27. listopad. To bylo moje první shromáždění v měnící se době. Tam byli ještě lidé i já nejistí, nevěděli jsme a i se obávali co přijde, bylo to dost napjaté. Lidé byli rozdělení, KSČ byla ještě silná. Když jsem se pak zúčastnil demonstrace před radnicí v Ostravě, bylo to již jiné, už nikdo nepochyboval o tom, že se vše změní. Tam již převažovalo nadšení, víra a radost z rodící se svobody. Věřil jsem, stejně jako můj tatínek, který byl v padesáti letech zavřený pro protikomunistickou činnost, že nastane skutečně nová, svobodná doba, že nastává demokracie.

Pak jsem si v prosinci 1989 zlomil nohu a 14 měsíců byl jak se říká mimo dění. V klidu jsem ale mohl vše sledovat v rozhlase a televizi, číst noviny. Ještě v listopadu psali o studentech samá negativa, ale pak, zřejmě přišli i tam noví lidé, se začalo psát i vysílat svobodněji, každý mohl říci nebo napsat svůj názor, debatovalo se všude a o všem, lidé se přestali bát říci svůj názor. Debatovalo se hlavně o změnách, které nás čekají a které musí přijít, o nastávající demokracii a svobodě, o novém zřízení a nové ekonomice.

Během léčení a po uzdravení jsem zjišťoval a poznal, že již nastávající změny, lidé jim věří a chtějí je.

Víš, nemusel jsem již poslouchat tajně rádio Svobodná Evropa nebo Hlas Ameriky abych měl informace jak svět žije, mohl poslouchat hudbu, která byla do té doby u nás tabu...

MAREK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Kamil, 69 let

Mohli jsme začít volně cestovat, samozřejmě na tzv. "kapitalistický Západ", poznávat jiné lidi a nový svět, otevíraly se nám oči.

Dříve to totiž šlo jen na "devizový příslib", který mi osobně jednou zamítl ZV KSČ v práci, podruhé MNV Budišov nad Budišovkou, potřetí neměla ČNB tzv. devizy. Pak jsem ho teprve dostal. No a po návratu vyplnit dotazník na CZ KSČ - kdo nás kontaktoval, co chtěl vědět, jestli nás nepřemlouvaly k emigraci. Prostě to byla doba "TEMNA".

No a v práci jsem mohl začít konečně vozit osobní vlaky, rychlíky, vojenské vlaky. To jsem měl dříve zakázané, nebyl jsem totiž ani v KSČ (můj dědeček mi jednou řekl, že do KSČ slušný člověk nepatří a já jsem to řekl veřejně), ani v SSM, takové byly podmínky. Ne znalosti, zkušenosti, ale stranická příslušnost. Dříve jsem mohl jen posun ve stanici a nákladní vlaky.

To jsou některé věci, které mi tahle změna přinesla.

Lepší pocit v práci (již jsem nebyl "černá ovce"), pocit, že se můžu volně pohybovat, svobodně mluvit o všem co mi vadí. Líbily se mi i nové komerční věci, plné obchody a že již nemusím stát před Vánocemi frontu na mandarinky nebo hovězí, kupovat věci pod pultem.

Stal jsem se po sametové revoluci i jedno volební období členem zastupitelstva na MěÚ, měl jsem totiž pocit a chtěl nějak pomoci se změnami v Budišově.

Musím ale také říct, že ne vše z toho co jsem si já a asi spousta lidí tehdy představovala se podařilo udělat a že jsem se vším já a lidé spokojeni.

Musel bys mi totiž položit otázku č. 10. - splnilo 30 let svobody všechny tvoje představy? Taky bych se asi rozepsal.

Ale to co máme, musíme chránit - SVOBODU A DEMOKRACII.

20 / 1

TOMÁŠ:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Václav, 68 let

Jak jsi prožil rok 1989? Řekl bych, že jsem to nějak moc nepociťoval, protože tady ve Šlapanicích to nebylo tak jako ve větších městech jako např. Praha, Brno.

Jezdil jsi na demonstrace? To už si nepamatuju, ale myslím si že jsem možná na jedné byl.

Co ti to přineslo? Měli jsme pokoj od komunistů, takže v obchodech bylo více zboží a mohlo se odjet za hranice.

Jaké jsi měl pocity? Po revoluci jsem byl šťastný a všichni byly šťastní, protože se zase blížilo na hezké časy a začali jsme si žít zase svobodně.

21 / 1

JULIE:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda, 67 let

Jak jsi prožil Smetovou revoluci a dobu před ní? No, abych řekl pravdu tak jsme se báli. Báli jsme se pouštět naše děti ven. Nikdo z nás nevěřil, že by se ten režim mohl změnit a že revoluce je na něco dobrá. Měli jsme za to konečný stav, že je to nezaměnitelné. Mysleli jsme si, že to bude jak v 68 že k nám najedou Rusové s tanky a skoro nás povraždí, protože tak nějak to tehdy probíhalo. To byla první část strachu.

Druhý strach byl z hladu. Proto jsme si koupili tento dům a zahradu (abych vysvětlila situaci, babička s dědou mají obrovskou zahradu nedaleko zmíněného domu, kde je pár ovocných stromů a menší pole a kde chovají ovce). Lidí měli strach, kupovali cukr, mouku, měli strach, že děti nebudou mít co jíst. Měli jsme strach, že bude bída. Do té doby za komunismu byly prázdné obchody. Jo chleba, byl dva buřty k dostání, ale v obchodech to zboží jak dneska, to je naprosto nesrovnatelné.

Třeba v létě když se zavařovalo, každou chvíli nebyl krystalový cukr. Pořád něco nebylo. Hlavně se stávalo ve frontě ne jak dneska že přijdeš do obchodu a nakoupíš. Třeba mě přišlo strašně vtipné, když přijel chlap z Rakouska a povídal, že si koupil jeden banán a dva pomeranče. A já se zeptal, jestli neměl peníze nebo jestli je úplně hloupý a on mi odpověděl no ne, ale já víc jak dva pomeranče nesním, tak proč bych si kupoval víc. To mi jsme nechápali. Náš svět byl úplně jiný. Všichni si kupovali všechno do zásoby, a když ta Sametová revoluce započala, tak regály byly prázdné. Všichni všechno skupovali do zásoby, právě kvůli strachu z hladu.

Všichni to brali tak že bude válka, protože jsme měli taky rodiče a ti zažili válku a v tom 68 to byla taková malá válka. To byly hrozné doby.

Kocáb když jednal s Ruskýma generály, že je odsudou, tak já jsem tomu nevěřil. Spíš jsem si myslel, že ho zastřelí, prostě že ti Rusové se toho nevzdají. Oni byly vždycky agresivní. De facto mezi tím Rusem a Hitlerem nebyl žádný rozdíl (omlouvám se, ale toto je prostě jeho názor, nechci tím nikoho poškodit ani urazit).

21 / 2

JULIE:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda, 67 let

Oni nás okupovali a brali nás jako stát, ze kterého se dá ždímat. Jako podřadný stát. Z vojenského hlediska jsme pro Rusi byli něco jako nárazníkové pásmo. Mi jsme se pořád připravovali na válku. A Rusi měli takovou představu, že když by se válčilo tak že u nás bude fronta, že tady se to pozabíjí, ale do Ruska to už nedojde. Protože v hlavách se pořád válčilo, pořád nějaké představy o nukleárních útocích a taky brunkry se stavěli.

Ale abych se vrátil zpět k tématu, tak jednou jsem potkal mého dobrého kamaráda a povídám mu: "kam jdeš" a on: "no, jdeme do skladu, pro výstroj, mi těm studentům nařežeme" a on byl na sebe pyšný, jak ty studenty zmlátí.

Přitom jsem ho považoval za normálního chlapa, ale ty lidi byly tak zblblí, že ani nevěděli, co dělají. On teda byl taky takzvaný milicionář, ale v podstatě to dělal jen pro peníze, alespoň doufám. Protože kdo byl ve straně, ten měl větší plat.

Byla to strašná doba, a kdo chtěl něco mít tak musel podvádět, takže ta doba byla podvod za podvodem. A hlavně třeba JZD vedli ti, kteří tomu absolutně nerozuměli místo sedláka který to má v rodině už po generace. Nechtěl bych ten režim zpět, už nikdy.

22 / 1

NIKOLA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Alena, 72 let

Jelikož můj otec byl živnostník (stolař), pociťovala jsem nátlak komunistické strany. Díky režimu mi nebylo umožněno s dobrými známkami se dostat na střední školu, tuto křivdu jsem v sobě dusila a proto když přišla sametová revoluce, tak jsem ji s radostí přivítala.

Co uváděly noviny, televize? Od rána jsem poslouchala zprávy o manifestaci studentů v Praze, která byla záhy zastavena těžkooděnci s obušky a ochrannými štíty. Noviny uváděly pravdivé informace o odstoupení členů ÚV KSČ. Psalo se o složení nové vlády.

Jezdila jsi na demonstrace? Několikrát jsem byla na demonstraci na náměstí Svobody a cinkala jsem s klíči.

Jak to bylo? Když byla vyhlášena dvouhodinová generální stávka, tak jsem se jí zúčastnila. Šli jsme z práce (Královo pole), pěšky až na náměstí Svobody, kde měly proslov významné osobnosti. Když se začalo formovat Občanské fórum, tak jednotliví představitelé navštěvovali krajská města a do Brna přijel Václav Havel. To jsem si nemohla necha ujít a radostně jsem ho vítala.

Jak jsi prožila rok? Bála ses? Rok to byl hektický, sledovaly se zprávy, poslouchalo se rádio a lidé k sobě byli velmi přátelští. V práci nastaly změny, začalo se propouštět.

Co sis myslela, že bude dál? Věřila jsem, že se budu mít lépe, ale byla jsem rozčarovaná, protože jsem přišla o práci. Nějakou dobu jsem byla na Úřadu práce, ale časem jsem si zase práci našla.

Jaké jsi měla pocity? V první fázi jsem byla velmi nadšená, že budeme mít konečně svobodu, ale časem se ukázalo, že to vše nebylo až tak růžové.

Co ti to přineslo? Přineslo mi to, že mohu vycestovat do zahraničí bez problémů. Nemuset se obávat při průjezdu hranic. Dnes už jsem na důchodě. S odstupem času si uvědomuji, že některé věci neproběhly tak, jak jsem si představovala, některé pro mě byly zklamáním a jiné přínosem.

23 / 1

MATĚJ:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda 68 let, babička 61 let

Když se děda dozvěděl o demonstraci, tak zrovna učil na střední průmyslové škole a babička byla na mateřské doma. Ze začátku se báli, protože přesně nevěděli co se děje, ale později chodili na demonstrace i s dětmi.

Očekávali, že padne komunismus a nastoupí demokracie a svoboda. Tou dobou byli povoleny lampionové průvody když měli svatek, třeba studenti. Všechno to vlastně začalo demonstraci 17 listopadu kde demonstrovali studenti, ti byli rozehnáni vodními děli a policisté používali i obušky, když je rozháněli tak to vpadlo spíš, že chtěli aby zůstali na jednom náměstí. Ale oni je obklíčili a zatarasili uličky a pak je začali mlátit. Studenti dávali ruce nahoru že nemají žádnou zbraň, ale policisté do nich stále bouchali a to se nelíbilo jejich rodičům, protože nikdo nebude mlátit jejich děti.

Ke studentům se nejdříve přidali umělci (zpěváci, herci) a pak rodiče studentů a pak ostatní. Když chtěl děda dělat vedoucího ve slévárně tak nemohl, protože chodil do kostela a jeho rodiče nebyli na komunistické straně ale na lidové straně.

Na demonstraci jezdili, ale zajímavé bylo že byla vidět i odvaha novinářů protože o demonstrace začli v novinách a v televizích vysílat a psát skoro hned už se to tolik neutajovalo jako dříve a novináři informovali pravdivě.

Byla i stávka na propuštění vězňů, které komunisté uvěznilo třeba jen proto, že na ně lidé nadávali. Byl utvořen tzv. lidský řetěz. Pocity sice byly smíšené ale plynulo z nich jisté nadšení. Přineslo to svobodu, konečně babička mohla začít podnikat. Děda mohl na konkurz ředitele, který vyhrál. Když poprvé po revoluci jeli přes přanice, tak se báli toho jak to bude probíhat na hranicích nebo jak to bude vypadat v zahraničí. Ale jeli a byli rádi.

24 / 1

JAKUB:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - rodina

Co si pamatujete z listopadových událostí v roce 1989? Při pokojném pochodu studentů, kteří chtěli v poklidu uctít památku Jana Opletala byli brutálně napadeni veřejnou bezpečností v Praze. Studenti nebyli ozbrojeni a hlásali "Máme holé ruce". I tak byli napadeni veřejnou bezpečností. Poté se studenti s umělci a herci dali do stávkové pohotovosti v čele s Václavem Havlem a dalšími disidenty. Probíhaly velké stávky ve všech městech ČSSR a shromáždění lidí hlavně na strahově a Václavské náměstí a taky v Brně na náměstí Svobody.

Co se dělo na demonstracích? Vždy na demonstracích byli řečníci z řad umělců, herců a disidentů, kteří promlouvali k lidem a ti štěrchali klíči.

Na jaké osobnosti si pamatujete z dob Sametové revoluce? Václav Havel, Milan Kňažko, Miloš Zeman, Michael Kocáb, Marta Kubišová, Karel Kryl, Jaroslav Hutka, Šimon Pánek, Jiří Ruml.

Vyjmenujte, co si myslíte, že bylo dobré pro vás před Sametovou revolucí a po ní? V době komunismu byla jistota práce pro všechny, protože pracovat museli všichni lidé, jinak byli považováni jako příživníci. Jistota bydlení pro všechny obyvatele, neexistovalo, aby někdo bydlel na ulici jako bezdomovec. Nebyla tak vysoká kriminalita. V dnešní době může každý cestovat do zahraničí. V obchodech je velký výběr zboží. Všichni mají možnost říci svůj názor, za který nejsou trestáni. Studenti mají možnost studovat jak u nás, tak i v zahraničí.

Kolik let vám bylo v té době? Matce bylo 18 let, babičce 39 let a dědovi 41 let.

Zúčastnili jste se v listopadu 1989 nějaké stávky? Ano, několikrát na náměstí Svobody v Brně.

25 / 1

TOMÁŠ:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička, děda 54 let

Tímhle bych chtěl popsat jak moje babička a děda prožili Sametovou revoluci. Moje babička má momentálně 54 let a v té chvíli jí bylo 24 let a dědovi také. Babička mezi tím co byla Sametová revoluce byla na mateřské dovolené, takže byla doma, protože měla své malé děti a její taťka (můj praděda) jí to zakázal se zúčastnit.

Ikdyž chtěla jít tak nemohla, protože si její táta myslel, že to bude nebezpečné. Velmi jí to mrzelo, protože se chtěla také zapojit.

Děda o Sametové revoluci vůbec nic nevěděl a zjistil to až po té co se vracel z práce a bylo mu divné, že je všude hodně lidí a ani tramvaje nemohli jezdit takže musel jít pěšky a musel procházet celými davy. A ikdyž spěchal přes celé Brno na hlavní vlakové nádraží, aby mu neujel vlak domů, tak se i tak zastavil a cinkal s klíčky s ostatními lidmi. Cestou se ještě snažil zjistit co nejvíce informací o tom co se momentálně děje. Říkal mi jako ho velmi mrzí, že se nemohl zúčastnit od začátku nebo alespoň delší čas.

A sám jsem rád za to jakou máme "volnost" oproti té době. Myslím si, že kdyby se tady ta událost nestala, tak by to momentálně tady vypadalo jinak.

26 / 1

ONDŘEJ:

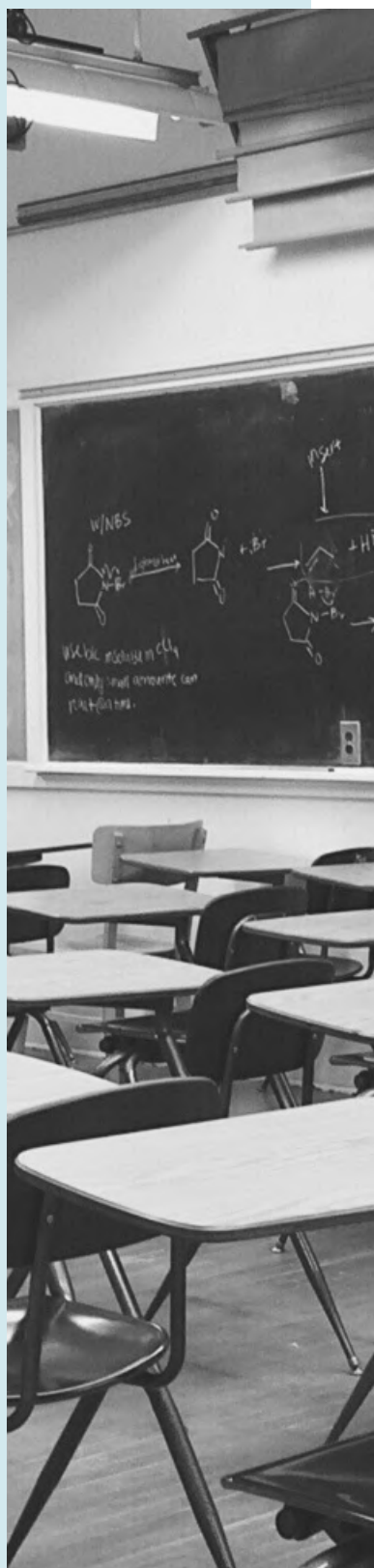
Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda 76 let, Miroslav 48 let

Jako Sametová revoluce je označováno období mezi 17. listopadem a 29. prosincem 1989, ve kterém proběhly politické změny v bývalém Československu, které zapříčinily pád komunistického režimu. Československo se po pádu totality, ke kterému výrazně napomohl také rozpadu Východního bloku, stalo demokratickou zemí.

Můj dědeček má 76 let a pamatuje si pár věcí, jak taková revoluce probíhala a co v té době dělal: Dědeček bydlí ve Žďáře nad Sázavou, proto o tomto dění moc nevěděl, normálně chodil do práce. Poté, když se jim jednou rozbila pračka a přišel k nim soused pomoci s opravou, zaslechli v rádiu tu zprávu. Nejdříve se to nějak neřešilo, ale poté začali i stávky ve Žďáře. Dědeček byl na úplně první stávce ve městě, kam přišlo jen 5 lidí. Pak už stávky začaly přibývat a více se na ně chodilo, k lidem se zpráva o sametové revoluci a dění převážně v Praze moc rychle neroznesla a málo kdo o ní věděl. Dědeček říkal, že se v této době pro něj nedělo nic zajímavého a že mi z toho nemá moc co jiného povyprávět, alvšak mamčin starší bratr Miroslav ano.

Miroslav byl v této době na vysoké škole a jezdil s kamarády na stávky i do jiných měst, sametovou revoluci prožíval více než ostatní z naší rodiny. Výuka na vysoké škole byla v této době pozastavena a moc se neučilo, neboť od doby co se do Žďáru dostala zpráva o sametové revoluci, nikdo z vysokoškoláků neřešil nic moc jiného. Na vysoké škole se začali dělat různé skupinky, které měli různé názory na sametovou revoluci. Můj strýc byl jedním z hlavních na jeho škole, který se účastnil různých stávek, sametová revoluce ho totiž velmi zajímala.

S odstupem času strýc hodnotí sametovou revoluci jako klíčový mezník naší moderní historie a je rád, že se jí mohl zúčastnit.

27 / 1

MICHAELA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - táta

Psal se listopadový den v roce 1989, kdy byl můj táta u svého nejlepšího kamaráda doma. Byl to vskutku běžný den, když tu najednou si je zavolala máma. Začala jim vyprávět o tom, že se v Praze koná studentská demonstrace avšak se zatím nedozvěděli více informací.

Každý den se můj táta dozvídal víc a víc podrobností. Když protestující dav studentů v Praze procházel po ulici Národní třída, zastavil je kordon příslušníků Veřejné bezpečnosti, což jsou lidé, kterým dnes říkáme Policie. Tito policisté dostali rozkaz studenty rozehnat a ukončit tuto demonstraci, tak je začali mlátit obušky, zatýkat je a na následky zranění údajně někdo i zemřel.

V dalších dnech po těchto událostech se na podporu studentů v jiných městech scházeli demonstrace. Na tu v Brně se táta chtěl jít podívat, ale rodiče mu to nedovolili, měli o něj totiž strach. Táta říká, že tuto dobu nijak moc neprožíval a prot si všechny situace moc nevybavuje. Všechny informace co se dozvěděl mu předávali hlavně rodiče. Pár věcí a podle mě i docela zásadních se změnilo i na všech školách. Změnila se výuka občanské nauky a dějepisu. Žáci z těchto předmětů měli ve vysvědčení napsáno "neklasifikováno". Dějepis se změnil z jednoho prostého a velmi důležitého důvodu.

Spousta věcí co se doposud učila byla jinak. Učitelé žáky učili, že socialismus a komunismus je fakt super režim a že lidi jako byl například Lenin jsou účastní, ale tomu tak samozřejmě nebylo. Učitelé postupem času začali říkat žákům pravdu, a protože v tom byl zjevně zmatek, výuka dějepisu se omezila. Občanská nauka, kde se žáci učili být dobrými občany socialistické republiky, se změnila úplně. Jako další změna ve školách bylo to, že se vyučujícím neříkalo soudruhu nebo soudružko. Začalo se jim říkat paní učitelko nebo pane učiteli. Táta mi vyprávěl, že to pro něj bylo zvláštní říkat takto vyučujícím. Řekla bych, že se cítil stejně, jako kdybych já oslovila učitele jménem a zdravila bych učitele tím, že bych řekla "dobrý den paní učitelko Iveto Šolcová". Z mého pohledu to tenkrát byla velká změna. I z oslovování mezi lidmi zmizelo soudruhu a soudružko. To je vše z mého rozhovoru s pamětníkem.

28 / 1

DOMINIK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička

Můj pamětník je moje babička a ta prožila sametovou revoluci jiným způsobem než většina lidí v té době. Tehdy jí bylo 31 let a na první zmínku o revoluci, na kterou si pamatuje byla zpráva v televizi o napadení studentů v Praze. Nevěděla co si má v tu dobu myslet jako ostatní si vzpomněla na rok 1968 a na vpád vojsk varšavské smlouvy do Československa. Netušila jestli nemohlo být hůře, než do té doby bylo, nebo jestli to zlepší podmínky k životu a všechno ostatní.

Začali se rozdávat letáky, které podněcovali k revoluci, změně vlády, demokracii a svobodných volbách. Jak začali stávky, tak lidé včetně mojí babičky začali více věřit v revoluci, a že režim skončí a zavládne demokracie. V pondělí 20. listopadu s mojí mámou, které tehdy bylo 12 let, šla po práci na náměstí Svobody v Brně a sledovala u bývalé cukrárny sedící dav lidí s hořícími svíčkami v ruce, zpívali hymnu a to byla jediná demonstrace, kterou navštívila.

Nemohla chodit na demonstrace a zapokjit se více při revoluci. V tu dobu pracovala v podnikové mateřské škole u firmy Zetor. Když probíhala generální stávka, tak mateřské školy byly v provozu dále a rodiče si tam nechávali děti až do večera, kdy si teprve vyzvedli své děti a šli s nimi domů.

Celé dny trávila v práci, aby se ostatní nemuseli bát o své děti a shánět na poslední chvíli hlídání. Kvůli tomu nechodila na demonstrace narozdíl od mojí prababičky a pradědy, kromě práce se taky musela starat i o mojí mámu, která se zapojila ve škole oblečená do trikolory k revoluci. Po skončení revoluce byla ráda, že už ji nikdo nevyhrožoval, aby vstoupila do strany, jestli chce pracovat v mateřské škole. Poprvé v životě zažila konečně demokracii a svobodu.

29 / 1

TOMÁŠ:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - táta, 50 let

Rozhovor jsem dělal s mým tátou, který letos slavil 50. narozeniny a je tedy jasné, že mu před 30 lety bylo 20 let. V té době studoval elektrotechnickou fakultu na VÚT v Brně. Jejich škola se ke stávce připojila v pondělí po 17. listopadu 1989. Tatínek se stávky od začátku účastnil, a to velmi aktivně. V prvních dnech roznášel letáky s informacemi ohledně stávky, další dny společně s kamarády objížděl venkov, kde lidem na vesnicích objasňovali důvody stávky a o všem je informovali. Jak taťka říká, zhruba od 4. dne pak působil jako zástupce studentů v Občanském fóru na Mečové ulici v Brně.

Zde se setkal a měl možnost pracovat se spoustou zajímavých a odvážných lidí, kteří bojovali proti komunistickému režimu, například: Petr Cibulka, Šabata, Michal Dymáček, Machourek a další. Velmi silným okamžikem pro tátu bylo setkání se zástupci politických vězňů z padesátých let.

Do smrti prý také nezapomene na setkání s rodiči Muzikářové, kterou zavraždily v Brně Lidové milice v roce 1996. Ti si po celou dobu uschovali fotky ze smrti své dcery a v listopadu jim svítla naděje, že tento komunistický zločin bude vyšetřen. Bohužel se tak nestalo, a to tátu taky velmi mrzí.

Avšak asi největší zkušeností a zážitkem pro něj bylo setkání v Občanském fóru s Václavem Havlem. Z toho setkání si odnesl velký zážitek, ale kromě toho i jeho podpis, který má dodnes schovaný. Na svoji účast v revoluci vzpomíná velmi rád a jak říká, je to pro něj jeden z nejdůležitějších okamžiků v životě, a také proto, že padl zločinný režim, který do té doby v naší zemi vládl.

Svoji účast v Sametové revoluci považoval za povinnost a jak jsem již zmínil, je velmi rád, že se toho mohl účastnit. Celkově mě spoustu věcí z toho, co mi táta povídal, zaujalo. Například, jak vše probíhalo a jak to byla těžká doba a jsem velmi rád, že jsem se tyto informace dozvěděl.

30 / 1

MAREK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - máma

O Sametové revoluci jsem si povídal s maminkou, které bylo v té době dvacet roků. Pracovala na Fakultě stavební jako sekretářka.

Říkala, že o Sametové revoluci se dozvěděla až 18. nebo 19. listopadu 1989 z televize. Informace o napadení demonstrujících studentů Veřejnou bezpečností v Praze byly zpočátku velmi zkreslené. Nikdo pořádně nevěděl, co se v Praze dělo a zda nebyl někdo ze studentů po zásahu VB zraněný nebo dokonce mrtvý. Každopádně se celá společnost postavila na stranu studentů a proti tehdejšímu režimu.

Jelikož maminka pracovala na VUT a znala i spoustu studentů, věděla tak, co se děje na vysokých školách a jak studenti reagují na dění v Praze. Výuka se na škole změnila v diskusní fóra studentů, kteří diskutovali o společenské situaci a také se ve školách často měnilo vedení školy. Někteří profesori nesouhlasili s tím, že studenti začali vytvářet na školách stávkové výbory a stavěli se proti tehdejšímu režimu. Ve školách také přibýly přednášky lidí, kteří dřív ke studentům mluvit nemohli.

Studenti často zůstávali ve škole i přes noc a plánovaly se demonstrace a vymýšleli se politická hesla a plakáty.

Zásadním zlomem byla generální stávka pořádná 27. listopadu 1989, které se zúčastnila i maminka se svými spolupracovníky. Pamatuje si, že v té době byli lidé k sobě velice vstřícní a milí a panovala velice dobrá nálada.

3 1 / 1

JAKUB:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - David, 51 let

Jako pamětníka jsem si vybral mého známého, který se jmenuje David a má nyní 51 roků. V době revoluce byl v posledním ročníku na Vysoké škole v Brně. Z listopadových vzpomínek má v paměti před sametovou revolucí události v Maďarsku, které viděl v televizi například vyhazování sošek Lenina a strhávání a rušení pěticipých hvězd. Dále si pamatoval události v Praze ohledně západoněmecké ambasády, která byla v obležení východních Němců. O demonstraci 17. listopadu se dozvěděl až v pondělí 20. listopadu ve škole, kde na výukových obrazovkách byly ukázky z této demonstrace.

Začali se shromažďovat studenti na chodbách, ve vstupních místnostech a všude se diskutovalo o režimu a jak ho změnit. V odpoledních hodinách přijel tehdejší pražský herec Jakub Špalek, který popisoval zážitky a průběh demonstrace. Všechny tyto skutečnosti rohodly, aby se i on a jeho spolužáci šli demonstrovat na náměstí Svobody.

V té době to bylo ještě riskantní, protože se nevědělo, jestli opět nepoužije Veřejná Bezpečnost násilné prostředky, stejně jako v Praze. Také se báli, jestli to nebude mít vliv na jejich studium. Po pár dnech, kdy již všichni z jeho okolí neskrývali své nadšení na blížící se pád režimu, byl si jist, že žádný postih mu nehrozí a že získá vysokoškolský titul v demokratické společnosti.

32 / 1

TEREZA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička

Jako svého pamětníka jsem si vybrala moji skvělou babičku, které bylo v té době okolo třiceti let a měla čtrnáctiletého syna a osmiletou dceru.

V den 17. listopadu byla moje babička zrovna v lázních a vůbec o tom nevěděla, protože se o tom nikde nesmělo mluvit, psát ani vysílat v televizi.

O pár dnů později, přesně 25. listopadu, pro babičku přijel do lázní můj děda a po cestě jí o tom vyprávěl. Protože jeli směrem na Prahu, rozhodli se, že se tam zastaví a podívají se na to, co se děje. Když přijeli, probíhala právě generální stávka a náměstí bylo plné lidí a studentů, kteří protestovali proti vládě a režimu.

O této události se nesmělo nikde psát ani mluvit, ale později se informace začali roznášet. Babička mi vyprávěla o tom, jak například herci v divadle na začátku představení přivítali lidi, kteří na stávce protestovali a začali divákům vykládat o tom proč protestovali, atd. Na mnohých obchodech, kavárnách a restauracích bylo vyvěšeno spoustu plakátů s demonstrativními hesly a obrázky.

Další způsob jak se o tom dozvědět byl přes zahraniční televizi. Novináři z cizích zemí, kteří stávku viděli a byli u toho, se vrátili zpět do své země, kde o tom napsali třeba do novin nebo udělali reportáž v televizi. Potom vše vydali a tak se to dostalo do světa a věděli o tom všichni.

33 / 1

DOMINIK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - táta

V období Sametové revoluce můj táta plnil základní povinnou vojenskou službu v Jihlavských kasárnách. O sametové revoluci vůbec nic nevěděli, protože neměli přístup k televizi ani k rozhlasu.

V kasárnách druhý den vládlo ticho a něco se zčalo proslýchat. Velitelé jim nepodávaly vůbec žádné informace a drželi je v pohotovosti. Byla možnost, že budou nasazeni proti demonstrantům a to se naštěstí nestalo. Zhruba po týdnu už se mohly dívat na televizi a z ní se teprve dozvěděly, že v Praze probíhá demonstrace potlačována policií VB. Od 28. listopadu neměly povolené žádné vycházky z kasáren a to po dobu třech týdnů. V průběhu všech dnů se stále plnily běžné vojenské povinnosti.

Od prvopočátku probíhající Pražské demonstrace byly ve velké nejistotě co se vůbec bude dít dál.

34 / 1

GABRIELA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - máma

Rozhovor jsem vytvořila společně s mojí maminkou, která v té době studovala na gymnáziu. Ze začátku si musela udělat přehled co se v to vlastně děje, protože v televizi bylo mnoho věcí cenzurováno a sledovala, jak se celá situace vyvíjí.

Za Sametovou revoluci je označováno období mezi 17. listopadem a 29. prosincem 1989. Ve kterém proběhli změny ohledně tehdejšího režimu v Československu. Byl to pád komunistického režimu a tak se země stala demokratickou. Sametová revoluce bývá také někdy označována jako něžnou revolucí. V Praze na Albertově začala okolo 16 hodiny řádně ohlášená a povolená studentská manifestace k uctění památky Jana Opletala za účasti okolo 15 000 vysokoškoláků. Později na Národní třídě příslušníci Sboru národní bezpečnosti tvrdě zasáhli a následující protestní akce vyústili v tuhle revoluci.

Maminka se za revoluce účastnila různých demonstrací, při kterých se třeba i cinkalo klíči, ve škole se o revoluci hodně baavili a nosili i věci v barvách trikolóry. Za revoluci byla moc ráda, protože věděla, že te'd budou mít více možností jako například cestovat. Také budou mít možnost na svobodný projev a říct svůj názor aniž by je někdo potrestal. Nebo si zaspívat jakoukoliv píčičku, která je napadne.

35 / 1

HONZA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička, 67 let

Jak jsi prožila rok 1989? Ze začátku ten rok probíhal normálně. Nikdo nic netušil. Něco mezi koncem léta začátkem podzimu se o něčem trošku začalo mluvit, ale já sem tomu nevěnovala moc velkou pozornost.

Měla jsi z něčeho strach? Ano, bála jsem se, že to bude jak v tom roce 1968, že sem zase přijedou sovětsí vojáci s tankami a zbraněmi.

Jak to vypadalo v listopadu 1989? Byly nějaké demonstrace. Chodilo se na různá náměstí po Brně dělat demonstrace. Jezdilo tam spoustu mých kamarádů.

Chodila si také na demonstrace? Ne na žádné demonstraci jsem nebyla.

Co sis myslela, že bude po revoluci? Nevím moc si to nepamatuju, ale myslel jsem si že to bude úplně stejné akorát že třeba bude více obchodů a věcí ke koupení. Ale nevěděla jsem a nemyslela jsem si že to bude až takový rozdíl.

Jaké si měla pocity z revoluce? Samozřejmě že jsem měla radost, ale zároveň sem měla strach co bude dál.

Co ti revoluce přinesla? Revoluce toho přinesla hodně, ale největší radost sem měla z toho že se otevřeli hranice. Už v lednu jsme se jeli podívat do Rakouska do Vídně kde jsme si každý koupili věci, které jsme nikdy předtím neměli.

36 / 1

VERONIKA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda Jiří, 75 let

Ahoj dědo, chtěla bych se tě zeptat na to co si jako pamětník pamatuješ o Sametové revoluci. Tak pamatuju, ono toho v Brně moc nebylo, všechno o těch událostech jsme se dozvíдали v televizi, protože první... Přišlo to vlastně jak bylo 17. listopadu, pátek, tak o tom se objevili nějaké informace a potom později fotky jak byl ten střet studentů a policie na Národní třídě. To byl ve své podstatě takový impuls. Sice už předtím docházelo k takovým věcem že třeba, ..., někdy v září Němci z NDR obsadili německé velvyslanectví Západního Německa a chtěli se dostat do Německa, a potom jim to umožnili. Byly takové postupně věci kdy v jiných zemích se to všechno začalo měnit, že komunismus začal upadat a "převálcovali ho ostatní síly". U nás to začalo až impulzem 17. listopadu a potom ten další týden, 19., 20. se na Václavském náměstí v Praze konaly demonstrace každý večer. Tam potom vystupoval Havel, Dubček, Gott tam zpíval, Kubišová. Ze začátku to televize moc neuváděla ale pak se to i v té televizi zlomilo a byly z toho přímé přenosy, největší takový vrchol byl po tom ten následující týden, to byla sobota, neděle, 25., 26. listopadu kdy se v Praze na Letňanské pláni sešlo asi milion lidí. Dá se říct, že to byl vlastně takový vrchol toho odporu proti komunistům.

To mělo za následek i to, že stávající vláda měla čím dál tím víc oslabenou a kvůli tomu padla, prezidentem byl tehdy Husák, takže ten odstoupil. To postupně šlo dál a dál, byla nová vláda a až po těch vánocích došlo k tomu, že byl Havel zvolený prezidentem. To bylo takové období, kdy se nevědělo, jestli se to zvrtno nebo nezvrtno.

Tam byl totiž ještě jeden problematický faktor, v té době tady bylo totiž 50 tisíc vojáků ze Sovětského svazu, kteří tu byli už od toho osm a šedesátého roku. A se nevědělo, jestli se náhodou do toho nepustí na příkaz z Ruska, protože kdyby se oni do toho pustili vojensky no tak převálcojí všechno, takže se moc nevědělo jak rusi jestli jim dají nějaké povely aby to tady potlačili nebo ne. Nakonec, zřejmě tím že i v tom Rusku se to začalo nějak bortit ta sovětská armáda byla v klidu no a prostě takhle to postupovalo.

36 / 2

VERONIKA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda Jiří, 75 let

Jaký jsi měl pocit z převratu, polistopadové situace a z toho, že byli propuštěni i nepolitičtí vězni? No tak, člověk o tom moc nevěděl. Jak byl Havel zavřený tak to asi bral jako nespravedlnost a udělil amnestii bohužel i těm co tam nebyli jako političtí vězni, ale za různé zločiny typu krádeží, přepadení a takové. Takže je fakt že potom se kriminalita zvýšila, protože ti to lidé většinou do práce nejdou a začnou zase dělat to co dělali předtím, krást a případně další trestné činy. Tak to byli zase informace z novin, televize a rádia ono nás se to bezprostředně nedotklo, ale to v té republice bylo bezesporu.

Účastnil ses revoluce ať už pasivně nebo aktivně, ovlivnila tě tato událost? Tady v Brně nic moc celkem nebylo až asi 14 dní potom tady byla tzv. generální stávkou, to bylo až 27. v pondělí Takže to bylo jako velké shromáždění na Náměstí Svobody kde prostě byly takové projevy k tomu že se to změní, že ti komunisté jako půjdou pryč od vlády ... a tak.

Stalo se v Brně něco podobného jako na Národní třídě v Praze? Myslím si že ne, protože ten první impuls byl z Prahy. Tady potom na náměstí Svobody bývali taky nějaká shromáždění, ale hlavně to probíhalo v Praze. Takže šlo o to aby ta komunistická vláda odstoupila. Takže tady až, říkám ten týden po tom byla nějaká ta stávka.

Jaký jsi měl pocit z převratu? No samozřejmě to bylo takové uvolnění, protože všichni tak nějak tušili že ten komunismus nemá budoucnost a že musí padnout, ale nikdo nevěděl jak a za jakých okolností takže každý si s tím dělal naděje že to bude lepší ale 90. léta byly složitější no. Jako než se to všechno zprivatizovalo, rozběhly se fabriky zase pod novým majitelem, on totiž skončil obchod se sovětským svazem tak mnohé fabriky zkrachovaly, protože neměli odbytu pro své výrobky. Rok na to navíc stoupla cena výrobků z důvodu inflace. Takže ty 90. léta byly takové komplikované.

37 / 1

DANIEL:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - děda Miloš, 72 let

Pro rozhovor o této události jsem si vybral mého dědečka. Prvně mi pověděl o co vlastně šlo. Začlo to 17. listopadem 1989, kdy se jako každý rok konala v Praze povolená demonstrace na památku Jana Opletala (do teď svátek studentstva). Ovšem studenti se nedrželi předem určené trasy průvodu a šli na Pražský hrad.

Bezpečnostní složky jim zatarasili cestu a poté začli vznikat potyčky. Proti studentům útočili svými obušky, používali slzný plyn a dokonce i vodní děla a rozháněli je do bočních ulic. Lidé se bránili slovy "Máme holé ruce". Po tomhle insidentu bylo hodně studentů zraněno a dokonce i vznikla fáma, že byl zabit jeden student jménem Martin Šmíd. Tato zpráva donutila lidi se bouřit, a proto ve většině městech začalo vznikat protestantské hnutí (vyhlásili stávkovou pohotovost všichni umělci, studenti a později i některé továrny). Později byl ustanoven výbor, zástupci protestujících skupin tedy ti umělci studenti a dizidenti ustanovili Občanské fórum, do čela zvolili dramatika Václava Havla. Tímto začal revoluční proces.

Co se týče jeho samotného, tak mi pověděl že právě tím že byl na vesnici, tak nic netušil a všichni normálně chodili do práce. Až z médií se dozvídali o tom, jak v Praze probíhají nějaké demonstrace a lidé chtějí změnu. Ovšem můj děda říkal, že na vesnici byl klid, takže se ani neměli důvod bát, trochu se báli, aby nevypukla nějaká válka, kvůli tomuto dění a dění v jiných komunistických státech. Demonstrací se nezúčastnil, pouze se debatovalo v hospodě či u televize. Lidé o tom co se děje měli smíšené pocity a netušili co se stane. Můj děda hlavně chtěl, aby vše proběhlo v klidu. Hlavní co mu to přineslo bylo, že věřit a bojovat o správnou věc je důležité a není dobré mlčet, když s něčím nesouhlasíme.

DAN:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - rodinná příslušnice

Jaký byl pro tebe život v komunismu? Patřím mezi Husákovy děti, takže jsem si prošla Jiskrami, Pionýrem a následně byla i Svazákem a to i ve funkci vedoucí. Vše bylo organizované, stejnokroj byl povinností stejně jako plnit úkoly, vybočovat se nevyplácelo. Rodiče sice nebyly ve straně, ale zároveň se aktivně nepodílely proti této straně. Prázdniny jsme trávili v pionýrském táboře (3 týdny), někdy i na výměnném se SSSR - Artěk. Týden dovolené s rodiči byl vždycky na Šumavě v závodní chatě zaměstnavatele táty. Na potraviny se stály fronty - mandarinky, banány (bylo toho víc), ale v obchodech OVO - ZEL jsme museli stát i jako děti, zboží totiž bylo limitované.

Kolik ti bylo a kde jsi byla, když byl 17. listopad 1989? Bylo mi 18, těsně po maturitě, nováček na VUT. Přestože se již několik měsíců mluvilo o přípravách na "vzpouru", nic navenek nebylo vidět. Konkrétně v den revoluce jsem byla doma a situaci sledovala v televizi. Nikdo z kamarádů na večer nic neplánoval... Od dalšího dne jsem byli ve škole nonstop! Přidali se ke stávce, nosili trikolory, hlásili se k Občanskému fóru, zapalovali svíčky, cinkali klíči, Havel, Kubišová, Hutka, celodenní prohlášení jsme poslouchali z médií.

Co jsi očekávala? ZMĚNU!!! Že budou věci jinak! Konec vězení! Nevěděla jsem, co se stane ale věděla jsem, že takto to nechci dál.. Zejména cestování. S rodiči jsem byla 1x v Berlíně a očekávala, že se dostanu dál "na západ". Zboží jsme znali pouze z Tuzexu a to nám nestačilo, všichni jsme chtěli "rifle a džísku".

Bála ses, že třeba se něco změní k horšímu? To jsem ve svém věku neřešila. Věřila jsem v lepší budoucnost.

Byla jsi aktivním účastníkem demonstrace? Jako vysokoškolák jsem se přidala ke stávce a předávala vizi v lepší budoucnost dál. Každý den jsem se účastnila stávek na náměstí Svobody a přes neshody s rodili, spávala "na ulici". Prostě jsem chtěla být u všeho. Z původních 200 tis. demonstrujících jsme 20. 11. byli více než 500 000 tis.

38 / 2

DAN:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - rodinná příslušnice

Splnily se i Tvoje sny revolucí? Ano i ne. Je demokracie, můžeme cestovat, číst knížky, učit se cizí jazyky, je nám dána možnost podnikat, vše je dostupné, vybíráme si z luxusu, žijeme v nadbytku. Zároveň jsme ale mnohem více zodpovědní za svoje činy, není jistota práce a je tu i volnost pro ty, kteří se nechtějí zapojit a my je platíme! Některým dávkám nerozumím... Vláda neustále mění a to nám nedává jistotu v naší budoucnosti (Husákovy děti - důchod).

39 / 2

ROBIN:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička

Pamětníkem je moje nevlastní babička, která v tomto období studovala na Masarykově univerzitě v Brně. V době, kdy probíhala sametová revoluce jí bylo 19 let.

Jako student babička vnímala komunistický režim velmi negativně, jelikož byla nutnost, aby se přidali do různých spolků kam ani nechtěla, ale právě díky režimu musela, protože jinak by jí to mohlo způsobit velké problémy v budoucím studiu. Sice nestudovala v Praze, ale i přesto se k ní dokázaly dostat informace o tom, co se chystá. O celém průběhu sametové revoluce věděla z rádia a také z dopisů od její dobré kamarádky, která studovala právě v Praze. Ze začátku se bála, že tyto protesty mohou režim ještě zpřísnit nebo že by mohla dokonce vypuknout nějaká válka, ale postupem času přestala myslet negativně a doufala, že se režim alespoň trochu zmírní a ona bude moci pokračovat dále ve studiu bez jakýchkoliv omezení.

Sametová revoluce trvala přes měsíc a ke konci to konečně začalo vypadat nadějně. Od sametové revoluce uběhlo pár dní a novinami se začaly šířit zprávy o tom, že komunismus v Československu již nebude mít dlouhého trvání, což znamenalo že protesty opravdu zabraly. Babička tehdy mohla odstoupit ode všech nedobrovolných spolků, které se postupem času rozpadly z důvodu nízkého zájmu. Demokracie vystřídala komunismus, prezidentem se stal Václav Havel, babička mohla v klidu bez potíží vystudovat univerzitu a získat titul Mgr.

Nyní je babička psycholožkou a je jí moc dobře. Zpětně si uvědomuje, že ačkoliv byl komunistický režim krutý, pár pozitiv přeci jen bylo ... například sociální jistoty, které v dnešní době již zdaleka nejsou takové. Více pozitiv komunismus ale nepřinášel a babička je velmi ráda, že žije v demokratickém státu.

40 / 1

LUKÁŠ:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - teta

Jako pamětníka na sametovou revoluci jsem si vybral tetu, protože moji oba rodiče neměli 18 let v průběhu sametové revoluce. Moje teta měla v době sametové revoluce 26 let. Zrovna byla na mateřské s mým bratrancem Martinem. Říkala, že ona i strejda chodili do práce, kde se momentální stav země neřešil, a proto ani jeden neměli přehled, co se děje. Teta mi říkala, že se o revoluci dozvěděli v televizi až dva dny po ní. Zpočátku tomu nikdo ani oni nevěřili. Později to ale začalo v Brně. Jedné se chtěli zúčastnit, aby pochopili, co se děje a Martina hlídal děda. Později se strejda zúčastnil i generální stávky v Brně za co jako prý většina kolegů byl vyhozen z práce, později ho však vzali zpět i s ostatními.

Teta říkala, že se zúčastnili největší demonstrace v Brně, kde se cinkalo klíčky. Prý se i zpívala hymna a další české písničky jako např. zakázaná píseň od zakázaného autora motlitba pro Martu. Co mě nejvíce zaujalo na tetině povídání bylo to, že měli známého policistu, takže mi i řekla, jak na tom byli policisti za sametové revoluce. Policisti po té co na jednom zásahu došlo ke zranění se všude stáhli a měli zákaz ovlivňovat demonstranty. Prý byli celý večer zavření v policejních autech a zasahovali pouze při nejhorším. Toho policistu znám osobně a při příštím setkání se ho určitě poptám.

Říkala mi třeba i o různých známých osobnostech té doby, které přijely z Prahy do Brna a vystupovali na náměstí Svobody. Prý se hdoně o revoluci dozvěděli díky tomu, že demonstranti ovládli některé televize a začali vysílat programy, kde lidem osvětlovali dění ve státě. Začali v televizi vystupovat i osobnosti jako Václav Havel a díky tomu si ho lidé všimli a volili ho v prvních volbách. Prý se ani starší lidé nechtěli účastnit stávek, protože si zvykli na režim, ale mladí okamžitě stávkovali.

41 / 1

ANETA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - máma

Mami, mohla bych si s tebou povykládat o sametové revoluci v roce 1989? Ano, co chceš vědět?

Třeba to, co si z té doby paamtuješ a jak jsi ji prožívala? Dobře, Any. V té době mi bylo 17 roků a chodila jsem na střední ekonomickou školu. V listopadu toho roku jsme všechna děvčata prožívala hlavně taneční, do kterch jsme chodily celý podzim. A o událostech 17. listopadu jsem se dozvěděly na naší bílé prodloužené. Od té doby celá škola prožívala a řešila jen politické změny a také jsem hodně chodili na demonstrace a stávky. Byla to pro nás doba plná euforie, úlevy a radosti. Všichni jsme nosili na bundách připnuté malé trikolorky a žili jsme v očekávání velkých změn. Také doma tvoje babička s dědečkem všechno tuto dobu prožívali v nadšení.

A skutečně všichni lidé prožívali tuto dobu s radostí? Rozhodně ne. Tehdy v prvních dnech a týdnech ještě nebylo jisté, že komunistický režim opravdu padne, ale hodně lidí si to přálo a doufalo v to. Ale lidé, kteří byli v KSČ zase měli naopak strach o svoji budoucnost a těchto změn se báli.

A co si myslíš o tom, jak bychom žili v současnosti, kdyby sametová revoluce vůbec nebyla. Tak to si nechci už vůbec představovat! Nežili bychom svobodně, nemohli bychom beztréstně vyjadřovat svoje názory, nemohli bychom cestovat po světě a dle mého názoru bychom nemohli ani svobodně dýchat!

Mami, děkuji ti za rozhovor a těším se, až si o sametové revoluci toho řekneme ještě víc.

42 / 1

JIŘÍ:

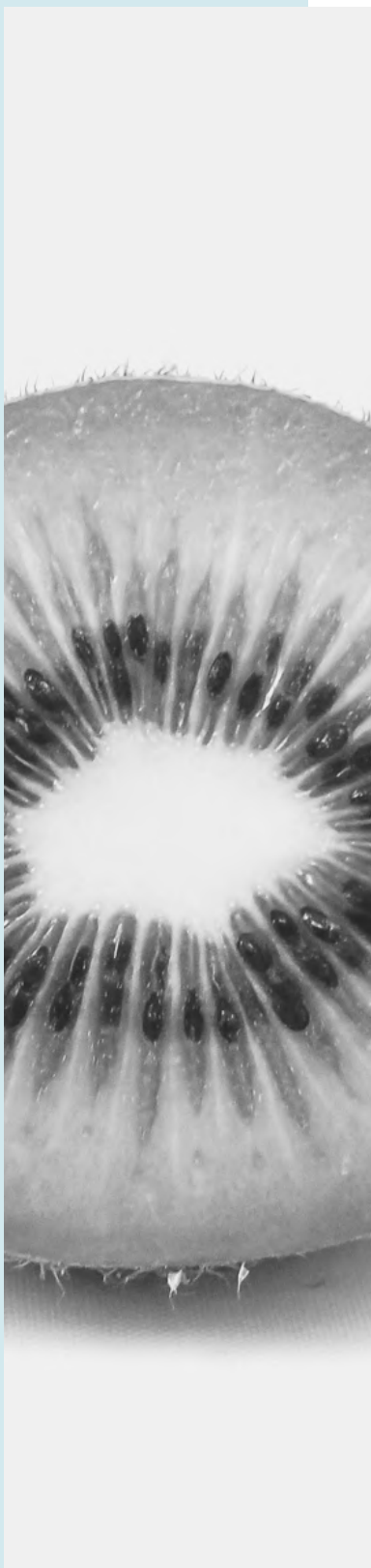
Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - máma

Tento rozhovor jsem zpracovával s mojí maminkou, které v té době bylo skoro 22 let.

V těchto dnech moje maminka prožívala nejlepší okamžiky v životě, které může rodič zažít. Měla v té době sedmnáctidenní dceru. O celé události se dozvěli až z televize. Jejich dojmy byly smíšené a myslili si, že bude občanská válka, protože komunisté se drželi moci, jak jen mohli.

A lidé doufali, že režim padne jako v okolních státech. Už byli unaveni dávat pozor na to co říkají, dělají a s kým se scházejí. V ten čas to bylo pro lidi hektické, protože byli zavaleni informacemi ze všech různých stran. Lidé dostali do rukou kádrové posudky, které předurčovali život člověka.

Poprvé viděl kiwi, pro mě je to nepředstavitelné, protože kiwi miluji. Vše bylo otevřenější, protože se přestali bát státní bezpečnosti (STB).

43 / 1

ŠÁRKA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - dědeček František

Jako pamětníka jsem si vybrala svého dědečka Františka Otavu, kterému bylo 39 let. Pracoval jako údržbář pro Výzkumný ústav veterinárního lékařství na Hudcově ulici. Tento den začal v celku nevinně. Vstával kolem páté hodiny ráno a pracovní dobu měl od šesti do půl třetí odpoledne.

Těsně před obědem vedení ústavu svolalo zaměstnance a sdělilo jim podporu Občanského fóra. Poté děda šel do šatny, kde vzal svou stranickou knížku a odevzdal ji komunistické straně, která sídlila v ústavu. Toto předání proběhlo v tichosti bez jakéhokoliv komentáře. Celý den si spolu s kolegy, kamarády a sousedy povídali o celé situaci. Jakmile se vrátil domů, dozvěděl se od lidí kolem, že se koná shromáždění proti komunistům na Náměstí Svobody.

Rozhodl se i s mou babičkou na toto shromáždění jít. Děda mi zdůraznil, že náměstí bylo opravdu do posledního místa plné. Celou dobu byli ve středu dění této situace. Na pódiu hovořili lidé a mohli se vyjádřit k celé situaci. Celé náměstí na podporu Občanského fóra zvonilo klíči, což znělo neuvěřitelně.

Po celou dobu zde byli policisté a pozorovali lidi, ale děda neměl vůbec strach, že by je nějak ohrozili. Na závěr zazněla československá hymna. Když došli domů a spustili televizi, dozvěděli se, jak to vlastně všechno probíhalo po celé Československé republice. Na tento den si dědeček opravdu silně pamatuje, byly to pro něj nezapomenutelné zážitky a je moc rád, že se toho zúčastnil.

44 / 1

K. :

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička

Pro tuto práci jsem oslovila svoji babičku, která je ročník 1952, tudíž měla v té době třicet sedm let. V období Sametové revoluce už byla milující maminkou (měla moji 12 letou maminku). A také začínala podnikat na vlastní úvazek. Vybrala si cukrařinu a té se drží dodnes, tedy 30 let. O této revoluci se dozvěděla ten večer 17. 11. 1989 při rodinné večeři, ze zpráv v televizi.

Demonstrace které následovali změnili politické dění v tehdy Československé socialistické republice. Přesně den po dni v Sametové revoluci si babička nepamatuje, asi jako jediná, ale říkala že měla volno v tento den. Koukala na televizor a chtěla vědět, co bude dát. Snad každý může říct, že tato revoluce změnila život mnoha lidem a posunula jej k lepšímu.

Babička byla ráda, že komunismus zmizel. Za nejhorší považovala nedostatek zboží viz fronta na banány, máslo, atd., což dnes většinou dostatek je. Moje babička měla štěstí v tom, že v době komunismu jezdila u firmy Alima - výroba studené kuchyně, kterou rozvážela po prodejnách a zde si mohla různě nakupovat, co chtěla. Mluvila o tom, že dnes je svoboda a každý má právo na vlastní názor a to považuje za lepší, pochopitelně. Jediné co vytkla dnešní době je vysoký nárůst cen. Když jsem se ptala na cestování do zahraničí popisovala to jako velice špatné oproti dnešní době. Ale i přes tento problém se babička dokázala dostat na 2 měsíce do Ameriky (mamka - její dcera, zůstala na hlídání u mé prababičky).

V Americe babička pracovala jako pomocná síla. Abych tedy shrnula babiččin názor na komunismus, bylo to hrozné období plné zmatků a je ráda za demokracii. Doufá, že komunistický režim už se nevrátí. Ale něco málo z komunismu se jí líbilo např. každý byl zaměstnaný. Myslím, že každý má právo na vlastní názor a každý názor je jiný (i když v komunismu to tak nebylo. Tohle byl názor mojí babičky Majky).

45 / 1

ONDŘEJ :

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička

Tento rozhovor jsem vypracoval s mojí babičkou. Babička s dědou, mým tátou a strýcem celkově tuto událost prožívali, a to prostřednictvím televize, novin a dalších médií. Táta byl v té době v 8. třídě, a tak si toho moc nepamatuje. Za to babička tyto události prožívala a sledovala v zaměstnání s celým kolektivem. Každý den si zaměstnanci kupovali noviny, aby měli o této situaci přehled.

Netrpělivě očekávali pád komunistického režimu. Dokonce se babička zúčastnila tehdejší protestní stávky s celým kolektivem. Pouze jeden zaměstnanec zůstal na pracovišti a této akce se nezúčastnil. Bylo to z důvodu, že tato paní byla manželka vojáka z povolání. Studentských protestů se nikdo z rodiny ani známých nezúčastnil, ale babička sledovala mladší kolegy, jak kopírují letáky, které se potom snažili porozdávat.

Byla to snaha informovat lidi o vážnosti celé situace. Média se bála a byla řízena komunistickou stranou, a tak všechny jejich informace nebyly zcela pravdivé. Bylo to těžké období pro celý stát. Babička i celá rodina se těchto věcí, které probíhaly hlavně v Praze, nezúčastňovala, jelikož tehdy bydlela ve Šlapanicích blízko Btana.

Na Václavském náměstí v Praze probíhaly studentské demonstrace denně, k nelibosti tehdejšího režimu. 17. listopadu Gustav Husák, tehdejší komunistický prezident, odstoupil ze své funkce, a tak s nástupem Václava Havla do funkce prezidenta se otevřely dveře demokracii a také byly otevřeny hranice na západ. Po této události si celý stát i moje babička oddechli a těšili se na svobodný život.

46 / 1

ADAM :

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička, 72 let

Jak jsi prožila rok 1989? Na začátku roku se nic zvláštního nedělo a ani se o ničem zvláštním nemluvílo, až pak někdy na začátku září nebo října se začali objevovat různé zprávy, kterým jsem ale moc nevěřila, a proto jsem jim ani nevěnovala žádnou zvláštní pozornost.

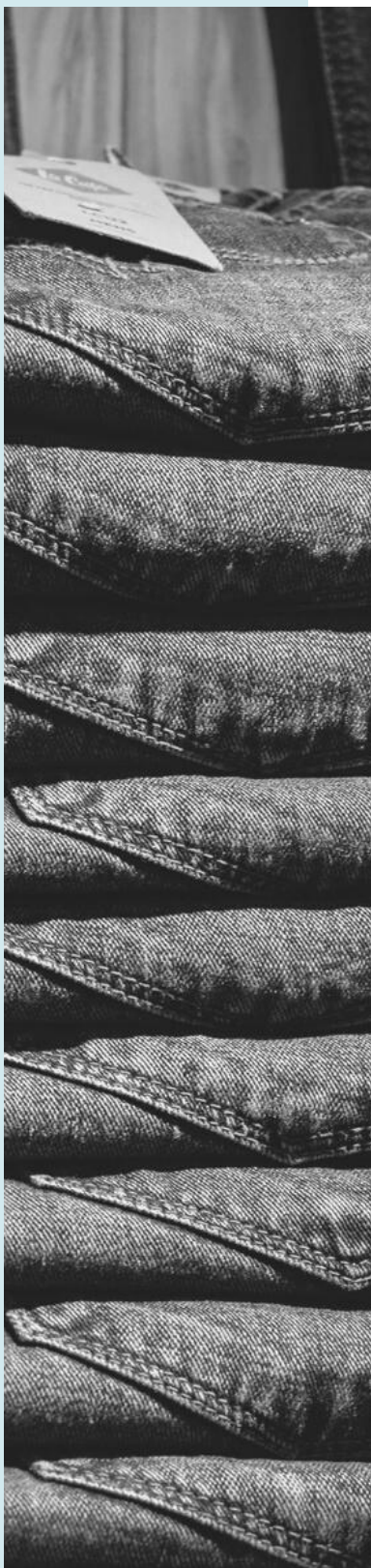
Bála ses něčeho? Ne, nijak zvlášť jsem se ničeho nebála.

Co sis myslela, že bude po revoluci? Očekávala jsem změnu, nechtěla jsem stát veliké fronty u obchodů OVO-ZEL, abych mohla dostat banán nebo nějaké malé množství mandarinek, také jsem chtěla mít větší výběr zboží, ne jen věci z tuzexu. Snila jsem také o tom někam odcestovat, nikdy jsem nikde nebyla a chtěla jsem se podívat do zahraničí.

Účastnila ses demonstrací? Ne, demonstrací jsem se neúčastnila.

Jaké byly tvoje pocity z revoluce? Míchaly se ve mně pocity, bla jsem ráda, že už to skončilo, ale bála jsem se, že začne něco ještě horšího.

Co ti revoluce přinesla? Jak už jsem říkala, tak jsem toužila po tom podívat se do zahraničí, a proto byl hlavní přínos revoluce to, že se konečně otevřely hranice. Mimo to jsem byla ráda, že jsem si mohla přečíst jakoukoli knihu jsem chtěla, před revolucí bylo totiž několik knih zakázáno.

47 / 1

MATYÁŠ:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - máma

V roce 1989 mojí mámě bylo necelých 13 let, pamatuje si, že v totalitním státě nebylo nic k dostání.

V obchodech byly prázdné regály, hodně zboží se objednávalo z katalogů, nejnámější katalog se jmenoval Magnum.

Tehdejší Vánoce dostala z katalogu objednanou plyšovou žábu.

Na dovolenou jsem nejezdili k moři ale, nejšťastěji po Československu. Několikrát jsme byli na Slovensku u Zemplinské šíravy pod stanem.

Na 1.5. jsme každý rok museli chodit na oslavu prvního máje, kde jsme jako děti sotali mávátka, které byly trojbarevné a to z červené, bílé a modré. Když jsme odcházeli domů, měla máma mávátek plnou hrst.

Začátkem listopadu se chodilo na lampionový průvod jelikož komunisti oslavovali Velkou říjnovou socialistickou revoluci v Sovětském svazu.

V roce 1989 máma bydlela s babičkou v Brně. Když přišel 17. listopad, tak jsme sledovali demonstrace konající se v Praze v televizi, která je vysílá živě, dokud Komunistická strana Československá tyto protesty nezakázala vysílat. Polně jsme s demonstracemi souhlasili.

48 / 1

JAKUB:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Marie, 64 let

Jak jsi prožila sametovou revoluci? Doma, s manželem a dětmi, viděli jsme to v televizi.

Co jsi si poprvé pomyslela? Nevěděla jsem co bude dál, obávala jsem se, na druhou stranu jsem byla ráda, že je komunismus pryč.

Jak jsi prožila rok? S obavami ale nějak jsem ho prožila. Když máš na krku dvě děti a musíš chodit do práce, rozhodně nemůžeš říct: "Promiňte ale já nemůžu do práce, já se strašně bojím".

Co ti to přineslo? Že jsem šťastná v této době. Hodně lidí si dnes stěžuje, já jsem v našem státě spokojená a už bych nikdy komunismus nechtěla.

49 / 1

HONZA A VAŠEK:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - babička, 65 let

Jak jsi prožila rok 1989? Na začátku roku jsem prožívala vcelku normálně, o ničem co se mělo dít nikdo nevěděl. Spíš až ke konci léta se o tom trošku začalo mluvit, ale moc u nás ne, protože jsem bydlela na venkově.

Měla jsi z něčeho strach? Samozřejmě, že jsem se bála. Hlavně toho, že by zase mohly přijet sovětské tanky do našich ulic.

Co se dělo v listopadu 1989? Probíhaly demonstrace v Brně, ale těch jsem se nezúčastňovala.

Co sis myslela, že se po demonstracích stane? Myslela jsem si, že se stane nějaká změna třeba v tom, že budeme moci odjet na dovolenou do zahraničí nebo třeba, aby byly otevřeny obchody s více věcmi než dosud.

Co ti revoluce přinesla? Samotná revoluce toho přinesla hodně. Ale nejvíce jsem byla ráda za otevřené hranice. Dokonce jsme jeli s rodiči na prázdniny do Itálie. Mohli jsme chodit veřejně do kostela. A mohli na veřejnosti říkat svůj názor. A třeba i co jsou dnes maličkosti, to že v obchodě nebyl ani toaletní papír.

50 / 1

ELENA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - táta, 48 let

Jak jsi prožíval rok 1989 před listopadovými událostmi? Byl jsem studentem posledního ročníku gymnázia v Brně a nic nenasvědčovalo tomu, že by mělo brzy dojít k tak významné změně v našich životech.

Vzpomínáš si, co jsi dělal 17. listopadu? Shodou okolností jsme byli se třídou na několikadenním školním výletě v Praze. Přesně 17. listopadu večer jsme v rámci volného odpoledne se procházeli s několika spolužáky podvečerní Prahou. Osud tomu chtěl, že jsme šli na Národní třídu a vzpovzdání jsme slyšeli zvláštní hluk způsobovaný hlasy mnoha lidí. Když jsme přišli na Václavské náměstí, procházeli jsme přímo před řadícími se policejními jednotkami. Nevěděli jsme nic o tom, že na druhém konci náměstí jsou shromážděni demonstrující lidé, ani jakým způsobem zakrátko policejní jednotky proti nim zasáhnou. Jelikož se policejní příslušníci teprve seřazovali a záťah ještě nezačal, nechali nás pokojně odejít. O všem, co se tam událo později, jsme se dozvěděli až následně z televize a novin.

Jak to na tebe působilo? Byl jsem zmaten a vůbec jsem nechápal, proč na veřejném místě řadí ozbrojené složky veřejné bezpečnosti, když nikde v okolí se neudal nějaký brutální čin či zločin.

Byl jsi demonstrovat? K demonstrujícím jsme se připojili v Brně formou shromáždění studentů gymnázia před budovou školy. Také jsme se účastnili shromáždění a diskuzí s pražskými představiteli demonstrujících studentů.

Co bylo v novinách? Televizi? Veškeré dění zpočátku probíhalo v Praze a informace do ostatních částí republiky se dostávaly velmi pomalu. V televizi a novinách se zprvu neobjevovaly vůbec nebo velmi zkreslené, upravené tehdejší režimem komunistické strany.

Měl jsi strach? Tehdy to byla opravdu taková doba, že se bál každý každého neboť nikdo si nebyl jist, kdo z vašich známých či kamarádů je udavač či donašeč. A tak se na veřejnosti mluvilo jinak než doma, byla to pokřivená doba permanentního strachu a přetvářky. *Co sis myslel, že bude dál?* Obával jsem se, že to dopadne jako vždycky předtím, demonstranty rozeženou, situace postupně vyšumí do ztracena a všechno bude jako dřív. Nicméně jsem tušil, že se něco už musí změnit a obrátit k lepšímu.

5 1 / 1

SIMONA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - teta

Jako pamětnici jsem si vybrala moji tetu Janu, které v té době bylo 30 let. Teta se dokonce aktivně zapojovala do dění této události. V těchto pohnutých událostech setrvání tety Jany v zaměstnání nebylo možné, proto zaměstnání opustila a věnovala se sbírání podpisů pro pana Havla, aby se stal prezidentem. Sama nasbírala bez mála 3 000 podpisů. Odevzdala je v kanceláři občanského fóra = seskupení lidí s vyšším vzděláním, umělců a řádných členů, kterým se stala i teta.

Roznášela v místě bydliště informační tiskopisy pro občany o dění v republice. Teta dále vypráví, že díky komunistům nikdo neměl svobodné slovo, nemohl si říkat co chce, kupovat co chce, toto bylo možné právě pouze pro komunisty. Dokonce i na, pro nás v této době obyčejné věci, jako například banány, punčochy ... se stály dlouhé fronty. Bylo zakázané i jezdit na dovolenou mimo Českou republiku, úřady to zakázaly. I vysoce studovaní lidé dělali pořádné práce a to jen protože jejich rodiče nevstoupili do strany.

Doba to byla bouřlivá, ale blížící se svoboda dávala lidem naději a sílu. Moje teta se účastnila na každém manifestačním vystoupení s celou její rodinou i nezletilými dětmi na náměstí Svobody. Postupem času se náměstí Svobody plnilo více a více až bylo zaplněné po nádraží.

Z vyprávění šlo poznat, že toto teta opravdu prožila a ví o čem mluví. I pro mě to bylo přínosné, že jsem se dozvěděla pár zajímavých informací, třeba tu že se moje teta osobně znala s V. Havlem a V. Klausem a kdo tomu nevěří, tak by si měl vyslechnout tetin zajímavý příběh.

52 / 1

VÍT:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Zdeněk 64 let, Jana 62 let

Poslední léta komunistického systému, stejně tak i rok 1989 bylo vidět, že je potřeba změna. Spoustu věcí nefungovalo, zboží denní potřeby nebylo v obchodech, některé bylo jen pro určité lidi, ne pro "dělnickou třídu". Na Mikuláše jsme jezdili do Bratislavy pro banány a mandarinky, protože u nás nebyly k dostání. Banány tehdy v Bratislavě stály 17 korun za kilo. I přesto, že to bylo hodně a mohli jsme na osobu koupit jen malé množství, tak jsme za ně byli rádi. Všichni si říkali, že to není možné, že už se něco musí stát.

Večer, v pátek 17. listopadu 1989 v televizních novinách byla ukázka průvodu studentů s komentářem, že pokojný průvod využili někteří i k protisocialistickým projevům. Nic víc o tom nikdo neuváděl. Všichni měli pocit, že se konečně něco děje, protože to bylo už delší dobu "ve vzduchu".

Až asi o tři dny později byla v televizních novinách komentovaná reportáž, kde popisovali pokračující nepokoje na Václavském náměstí v Praze. Ukázali, že se demonstrace účastní veliké množství lidí. Oznámili, že studenti na vysokých školách stávkují. Postupně se do demonstrací zapojovaly i výrobní podniky, aby podpořily protest proti komunistickému systému. My jsme ale nikdy na žádné stávce nebyli, museli jsme chodit do práce a nechtěli jsme si dovolit potíže v zaměstnání. Lidi se mezi sebou o tom bavili, bylo cítit touhu po změně.

Po převratu, až se otevřely hranice, tak jsme jezdili nakupovat do Rakouska, kde bylo velké množství zboží. Nakupovali jsme tam elektroniku, která byla levnější než v Československu a byl zde velký výběr, ale také zboží běžné spotřeby - šampony, mýdla atd. Časem se ale naplnily i obchody v Československu a už se výlety za nákupy do zahraničí nevyplatily, skončil i podpultový prodej. Ve městech se začaly objevovat stánky s dříve nedostatkovým zbožím za nízké ceny. Tyto stánky obsluhovali cizinci.

V kuponové privatizaci lidé měli možnost získat akcie různých podniků. Díky amnestii Václava Havla bylo víc zlodějů, začaly přibývat drobné krádeže. Nebylo jisté zaměstnání, někteří lidé o něho přišli a byli rozčarování z toho, co po sametové revoluci následovalo.

53 / 1

VALENTÝNA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - táta, 49 let

Co jsi dělal, když probíhala sametová revoluce? Pracoval jsem v horách, pak jsme to sledovali v televizi, to byly neustále přímé přenosy z Prahy, čekali jsme, co bude nového, jak se to vyvine. Byli jsme plní očekávání ale i strachu. Chtěl jsem jet do Prahy, ale musel jsem pracovat a Praha byla daleko.

Co jsi myslel, že bude dál? že se budeme mít lépe. Tenkrát se nemohlo cestovat, mysleli jsme si, že se nám otevřou obzory. Čekali jsme, že se budeme mít tak dobře, jako lidé na západě, pro ně jsme ale jenom levná pracovní síla. Hudbu jsme chtěli poslouchat, to hlavně (K. Kryl).

Jak revoluce probíhala? Ráz na ráz. Lidé vyšli do ulic na náměstí, to bylo každý den. S vlajkami, píšťalkami. Bylo to nenásilné, žádné urážky, žádná nenávist. Revoluce se z Prahy rozšiřovaly do ostatních měst. Cinkalo se klíčkama na náměstí, provolávaly se hesla. Najednou se objevil Václav Havel, všichni ho měli rádi, zdravilo se Věčkem. On byl takový hodný, on to myslel třeba dobře, těžko říct, tenkrát ho člověk ještě vůbec soudit nemohl. Na pódiu vystoupilo pár rádoby umělců, např. pan Hudka. Celá Evropa obdivovala, že to proběhlo pokojně. Lidé drželi pospolu, zpívala se česká hymna.

Co si myslíš, že to přineslo? Bylo to z jednoho režimu do jiného režimu. Máme se líp? Materiálně snad, tenkrát ale k sobě měli lidé blíž. Teď se pořád pracuje a nikdo na sebe nemá čas. Všechno se rozhodně změnilo. Kuponovka už prakticky byl podvod, rozprodaly se podniky. Tenkrát naše republika byla ekonomicky soběstačná, otevřela trhy západu, o což západ usiloval. Stali jsme se montovnou západních zemí a jejich levní prac. silou. Rozhodně to přineslo pokrok, začalo se k nám dovážet zboží, adidasky.. Člověk nebyl na toto zvyklý, nešlo koupit oblečení a potraviny jako dnes. Začaly být k dostání zahraniční luxusní auta. Vývoj jde neustále kupředu.

54 / 1

SIMONA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Josef, 48 let

Co si pamatuješ? Pamatuji si že jsem byl 3. rokem na střední škole. Chodil jsem demonstrovat do Brna na náměstí. Chodíval jsem cinkat klíčky na náměstí. Policie mlátila lidi obuškami. Gustav Husák byl prezidentem komunistické strany. Lidé na náměstí volali že chtějí svobodu. Také volali "Ať žije Havel" nebo "Ať žije Charta". Skandovali hesla "Chceme svobodné volby, nechceme Štěpána".

Také si vzpomínám, že se kolem kriminálu udělal velký kruh a chtěli aby pustili vězně. Lidé pokládali květiny k hrobu Karla Hynka Máchy a potom hromadně zpívali státní hymnu.

V hospodách byly televize s videama, které se pouštěly pořád dokola, bylo to o demonstracích v Praze.

Na náměstí nebyla policie ale veřejná bezpečnost.

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Lenka, 43 let

Co si pamatuješ? Sledovala jsem, co se děje v televizi a nosili jsem trikolory. V televizi dávali ukázky demonstrace v Praze.

Co si pamatuješ nejvíce? Nejvíce si pamatuju jak na náměstí zpívala Marta Kubišová. Také si pamatuju proslov Václava Havla na náměstí.

Jezdila jsi na demonstrace? Ne jezdila, protože mi bylo 13 let.

Pamatuješ si něco ze školy? Pamatuji si že se neznámkoval dějepis kvůli převratu. Učitelům se muselo říkat soudruhu a soudružko.

54 / 2

SIMONA:

Rozhovor s pamětníkem Sametové revoluce - Emílie, 70 let

Co si pamatuješ? Nejvíce si pamatuji jak jsem jela z práce a bylo plné náměstí a všichni cinkali klíčky a radovali se že budou otevřené hranice.

Co sis myslela že bude dál? Těšila jsem se na lepší budoucnost, že budeme moct cestovat, svobodně volit, mohla jsem se vyjádřit jak jsem chtěla.

Bála jsi se? Ne nebála, naopak jsem byla ráda že budeme mít svobodu.

Byla jsi na nějaké demonstraci? Byla jsem na jedné demonstraci, která byla ta nejhlavnější.

Co se vysílalo v televizi v té době? Oznamovali co se všude odehrává a že vznikly občanské fóra.

Co se dělo dál? Václav Havel se dostal na hrad a stal se prvním prezidentem Československa.

Jaký jsi měla pocity? Měla jsem pocit svobody a volnosti kvůli otevření hranic. Lidé se nemuseli bát něco říct, že budou zavřeni nebo vyhozeni z práce.

Kvůli tomu, že její rodiče nebyli na komunistické straně, nemohla jít na školu na kterou chtěla. I když měla samé jedničky musela jít na učební obor.

55 / 1

JITKA:

Jak moc se lišil život našich prarodičů od toho našeho? Jejich život se lišil hodně ve všech směrech. Možná by někdo řekl, že se měli špatně. Byli chudší než my, museli dřít na poli a v domácnosti neměli možnosti jako my, někteří zažili válku. Ale podle mě se měli stejně dobře, ne-li lépe než naše uspěchaná, zkažená generace. Nemyslíte? Sice byli chudší, ale peníze si poctivě vydělali, a tak poznali jejich cenu. Neměli na rozdávání a to byl nejspíše důvod, proč ničím neplýtvali, žili si skromně, vážili si toho, co měli, nekupovali zbytečnosti. Připadá mi, že žili v reálnějším světě. Svět sám o sobě reálný je, ale záleží na nás, v jakých barvách si ho budeme představovat. Prarodiče neměli ponětí, co jsou naše všední, chytré technologie, na kterých my trávíme tolik času zbytečně, přibarvujeme si podle nich realitu a zkreslujeme naše představy. Hodně z nás žije v iluzi, že všechno bude fajn. A když není, utečou do světa za displejem, kde mají vybudovaný svůj dokonalý život. Když je osvětí modré světlo, je to jako kdyby si nasadili růžové brýle a rázem se vše změní. Svět kolem i člověk sám. Zatím, co starší generace si říkali věci osobně, naše mladší generace si už moc neříká ani důležité věci z očí do očí. Ani nám nejde povídat si jen tak, bez sebemenšího důvodu. Mám pocit, že si nechceme povídat. Sdílet své pocity. Proč taky říkat věci osobně ve virtuální realitě? Naštěstí se vždy najde nějaká výjimka. A občas je jich i víc. Dědečkům a babičkám museli jejich rodiče zakazovat chodit ven, kdežto my se tam už moc dobrovolně nehrneme. Je to lenost nebo nechůť chodit někam, kde je to zničené a znečištěné. Nebo snad obojí? Navíc hodně lidí žije ve velkoměstech, kde je místo zeleně plno betonu, znečištěné na zemi i ve vzduchu a vodě, světelného smogu. A do přírody se prostě nedostanou. Třeba už ani široko daleko žádnou nemají, protože ji vykáceli nebo jinak zničili.

Naše generace si stěžuje na školu. Nejen. Ale prarodiče tam museli chodit též. A i když neměli takové prostředky a možnosti jako my, ví toho mnohem víc než my. Ale někdy nejde jen o vědomosti, ale mnohem víc o zkušenosti. Někteří dědečci a babičky si zažili světovou válku. Poznali utrpení a k tomu i pravou cenu života. Kdežto někteří v naší generaci jsou schopni si vlastní rukou sáhnout na ten svůj. Nebo na cizí, který jim nepatří. Je důležité mluvit se starší generací? Za mě jednoznačně ano. Kdo jiný než naši prarodiče by nám měli dát nejlepší hodiny dějepisu, hromadu zážitků a zkušenosti ze života? Naučit se starým receptům či zapomenutým řemeslům. Přece prarodiče. Vždyť jednou taky byly děti a poslouchaly ty své. Tak mluvejte s prarodiči, i kdyby vám to učitelka nedávala za úkol jako mojí třídě a užijte si s nimi dokud můžete. Generaci za generaci.

ZÁVĚR

Leo Žídek: S minulostí už nic neuděláme, ale můžeme se z ní poučit....

Tato sbírka úvah vznikla v rámci projektu Babičko, dědečku vyprávěj. Tento projekt byl finančně podpořen Evropským sborem solidarity. Pro zachování autentičnosti, byly úvahy přepsány doslovně bez korekcí. Děkujeme všem mladým lidem, kteří nám zaslali úvahu. Velké poděkování patří panu Leo Žídkovi, který s námi navštívil několik škol napříč Českou republikou. Pane Žídku, velice děkujeme, jste pro nás inspirací.

